

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 26. maj 2010

ECRML (2010) 5

EVROPSKA LISTINA O REGIONALNIH ALI MANJŠINSKIH JEZIKIH

UPORABA LISTINE V SLOVENIJI

Tretji nadzorni krog

- A.   Poročilo odbora strokovnjakov o Listini**
- B.   Priporočila Odbora ministrov Sveta Evrope o uporabi Listine v Sloveniji**

Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih predvideva nadzorni mehanizem za ocenjevanje izvajanja listine v državi pogodbenici z namenom, da po potrebi da priporočila za izboljšave v njeni zakonodaji, politiki in praksi. Osrednji dejavnik v tem postopku je odbor strokovnjakov, ustanovljen po 17. členu listine. Njegova glavna naloga je preučiti dejanski položaj regionalnih ali manjšinskih jezikov v državi, poročati Odboru ministrov o svoji oceni izpolnjevanja obveznosti posamezne pogodbenice, in po potrebi pogodbenico spodbujati, da bo postopoma dosegla višjo raven zavezanosti.

Odbor ministrov je zato v skladu s prvim odstavkom 15. člena predpisal obliko za periodična poročila, ki jih mora pogodbenica predložiti generalnemu sekretarju. Vlada poročilo javno objavi. V skladu s to obliko pogodbenice poročajo o dejanskem izvajanju listine, o splošni politiki za jezike, za katere veljajo varstveni ukrepi iz II. dela listine, in podrobneje o vseh ukrepih, sprejetih za izvajanje določb izbranih za vsak jezik, za katerega veljajo varstveni ukrepi iz III. dela listine. Prva naloga odbora je torej preverjanje podatkov iz periodičnega poročila za vse regionalne ali manjšinske jezike na ozemlju posamezne države.

Vloga odbora je, da oceni obstoječe pravne akte, predpise in dejansko prakso, ki jo posamezna država uporablja za regionalne ali manjšinske jezike. V skladu s tem je odbor oblikoval ustrezne delovne metode. Zbira podatke od organov oblasti in neodvisnih virov v državi, da bi dobil jasno in pošteno predstavo o dejanskem položaju jezika. Po uvodnem pregledu periodičnega poročila odbor po potrebi pogodbenici predloži vprašanja o zadevah, za katere meni, da so nejasne ali nezadostno utemeljene v samem poročilu. Po zaključenem pisnem postopku delegacija odbora običajno obišče zadevno državo. Med obiskom se delegacija sestane z organi in združenji, katerih delo je tesno povezano z uporabo ustreznih jezikov, ter se posvetuje z organi oblasti o vprašanjih, na katera so jo opozorili.

Odbor strokovnjakov nato sprejme svoje poročilo. To poročilo predloži Odboru ministrov skupaj s predlogi priporočil, za katera se ta lahko odloči, da jih bo poslal državi pogodbenici.

VSEBINA

A. Poročilo Odbora strokovnjakov o uporabi Listine v Sloveniji	4
1. poglavje Osnovne informacije.....	4
1.1. Slovenska ratifikacija listine	4
1.2. Delo odbora strokovnjakov	4
1.3. Amandmaji listine o ratifikaciji in novi zakonodajni ukrepi	4
1.4 Splošna vprašanja, ki so se pojavila pri ocenjevanju izvajanja določb listine v Sloveniji	5
1.4.1 <i>Teritorialni obseg izvajanja listine, kar zadeva nemški in hrvaški jezik .....</i>	<i>5</i>
1.4.2 <i>Tradicionalna prisotnost srbskega in bosanskega jezika .....</i>	<i>6</i>
2. poglavje: Ugotovitve odbora strokovnjakov o odgovoru slovenskih organov oblasti na priporočila Odbora ministrov	7
3. poglavje Ocena odbora strokovnjakov po II. in III. delu listine.....	9
3.1 Ocena po II. delu listine	9
3.2. Ocena po III. delu listine	18
3.2.1. <i>Madžarski jezik.....</i>	<i>18</i>
3.2.2. <i>Italijanski jezik .....</i>	<i>27</i>
4. poglavje – Ugotovitve odbora strokovnjakov v tretjem nadzornem krogu.....	35
Dodatek I: Listina o ratifikaciji	37
Dodatek II: Komentar Vlade Republike Slovenije	39
B. Priporočila Odbora ministrov Sveta Evrope o uporabi Listine v Sloveniji	41

A. Poročilo Odbora strokovnjakov o uporabi Listine v Sloveniji

ki ga je sprejel Odbor strokovnjakov 20. novembra 2009
in predstavil Odboru ministrov Sveta Evrope
v skladu s 16. členom te listine

1. poglavje Osnovne informacije

1.1. Slovenska ratifikacija listine

1. Slovenija je Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih (v nadaljnjem besedilu: listina) ratificirala 4. oktobra 2000. Listina je v Sloveniji začela veljati 1. januarja 2001.

2. Listina Slovenije o ratifikaciji je v Prilogi 1 k temu poročilu. Slovenija je ob ratifikaciji izjavila, da sta na ozemlju Republike Slovenije regionalna ali manjšinska jezika madžarski in italijanski jezik, za katera veljajo varstveni ukrepi iz III. dela listine. Slovenija je tudi izjavila, da se bodo določbe od prvega do četrtega odstavka 7. člena smiselno uporabljale tudi za romski jezik v skladu s petim odstavkom 7. člena listine. 26. aprila 2007 je Državni zbor sprejel Zakon o spremembi Zakona o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih, ki je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije – MP št. 7/2007 (Ur. l. RS št. 44/2007). Posledica tega je bila nova deklaracija, priložena listini o ratifikaciji.

3. Prvi odstavek 15. člena listine določa, da države pogodbenice vsaka tri leta predložijo poročilo v obliki, ki jo predpiše Odbor ministrov. Slovenski organi oblasti so tretje periodično poročilo generalnemu sekretarju Sveta Evrope predali 2. junija 2009. Poročilo so organi oblasti javno objavili.

1.2. Delo odbora strokovnjakov

4. To ocenjevalno poročilo temelji na podatkih, ki jih je odbor strokovnjakov povzel iz tretjega periodičnega poročila Slovenije in pridobil s pogovori s predstavniki regionalnih ali manjšinskih jezikov v Sloveniji ter slovenskimi organi oblasti med svojim obiskom od 10. do 12. oktobra 2009. Odbor strokovnjakov je prejel številne izjave, ki so jih v skladu z drugim odstavkom 16. člena listine predložili organi in združenja, pravno veljavno ustanovljeni v Sloveniji.

5. V tem tretjem ocenjevalnem poročilu bo odbor strokovnjakov obravnaval predvsem določbe in vprašanja, ki so bila v drugem ocenjevalnem poročilu opredeljena kot posebej problematična. Odbor bo ocenil zlasti, kako so se slovenski organi oblasti odzvali na priporočila odbora strokovnjakov in odbora ministrov. Odbor strokovnjakov bo obravnaval tudi nova vprašanja, ki so se pojavila v tretjem obdobju spremljanja izvajanja.

6. Poročilo vsebuje podrobna priporočila, ki naj jih slovenski organi oblasti upoštevajo pri oblikovanju politike v zvezi z regionalnimi ali manjšinskimi jeziki. Odbor strokovnjakov je na podlagi podrobnih priporočil sestavil tudi seznam predlogov za splošna priporočila, ki naj jih Sloveniji izreče Odbor ministrov, kot je to določeno v četrtem odstavku 16. člena listine (glej 2. točko 4. poglavja).

7. Poročilo temelji na političnih in pravnih okoliščinah, kakršne so bile v času, ko je bil odbor strokovnjakov na obisku v Sloveniji (oktobra 2009).

8. To poročilo je odbor strokovnjakov sprejel 20. novembra 2009.

1.3. Amandmaji listine o ratifikaciji in novi zakonodajni ukrepi

9. Po posvetovanju s krovnimi organizacijami narodnih skupnosti (v Pomurju madžarske narodne skupnosti in Italijanska samoupravna narodna skupnost na Obali), je Slovenija ratificirala še dve

dodatni obveznosti v skladu z listino: točko b. i. prvega odstavka 8. člena v zvezi z italijanskim jezikom in točko b. ii prvega odstavka 8. člena v zvezi z madžarskim jezikom. Odbor strokovnjakov ta korak odobrava, saj odpravlja prejšnje pomanjkanje izbire osnovnega šolanja, kar zadeva madžarski in italijanski jezik, v listini o ratifikaciji, ki jo je predložila Slovenija.

10. V tretjem obdobju spremljanja izvajanja so slovenski organi oblasti obvestili odbor strokovnjakov o sprejetju nove zakonodaje, ki na narodnostno mešanih območjih ureja zaščito in spodbujanje regionalnih ali manjšinskih jezikov. Taki zakoni so na primer Zakon o varstvu potrošnikov (Ur. l. RS št. 20/1998, ... 126/2007); Zakon o javnih uslužbencih (Ur. l. RS št. 63/2007 in 65/2008); Zakon o plačnem sistemu v javnem sektorju (Ur. l. RS št. 95/2007; ....., 80/2008) in Zakon o določanju območij ter imenovanju in označevanju naselij, ulic in stavb (Ur.l. RS št. 25/2008).

1.4 Splošna vprašanja, ki so se pojavila pri ocenjevanju izvajanja določb listine v Sloveniji

1.4.1 Teritorialni obseg izvajanja listine, kar zadeva nemški in hrvaški jezik

11. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov priporočil slovenskim organom oblasti, naj »**v sodelovanju z govorci določijo območja v Sloveniji, kjer se nemščina in hrvaščina govorita tradicionalno, ter za ta dva jezika uporabijo določbe II. dela**«;

12. Tretje periodično poročilo navaja, da območja, kjer se ta dva jezika tradicionalno govorita, še niso bila uradno določena. So pa v odgovor na priporočila odbora ministrov slovenski organi oblasti leta 2008 zaprosili Inštitut za narodnostna vprašanja, naj izvede študijo z naslovom »Ugotavljanje narodne/etnične vitalnosti pripadnikov srbske, hrvaške in nemške narodne skupnosti na njihovem zgodovinskem poselitvenem ozemlju«. Namen te študije, ki bo zaključena ob koncu leta 2009, je »pridobiti objektivne kazalce etnične vitalnosti« omenjenih narodnih manjšin. Predvsem je bila zasnovana »z namenom odpraviti zaščitno 'diskriminacijo' med različnimi manjšinami v Sloveniji« (tistimi, ki so kot take priznane v ustavi, ter nemško, hrvaško in srbsko narodno manjšino). Odbor strokovnjakov odobrava dejstvo, da so bili storjeni začetni koraki za izvajanje priporočil Odbora ministrov.

13. Vendar pa ni nobenih znakov, da bi se v okviru raziskovalnega področja te študije že posvetovali z vsemi zadevnimi združenji, ki predstavljajo govorce teh jezikov. Med svojim obiskom v Sloveniji je odbor strokovnjakov predstavnike zadevnih združenj zaprosil, naj navedejo območja v Sloveniji, kjer se, po njihovem mnenju, nemški in hrvaški jezik tradicionalno govorita in bi se lahko uporabljale določbe iz II. dela.

14. Med obiskom v Sloveniji in v kasneje podanih izjavah sta bili dve društvi govorcev nemščine¹ mnenja, da so v luči teritorialnega obsega njihove dejavnosti in rezultatov štetja prebivalstva to območja občin Apače, Celje, Muta, Limbuš, Radlje, Maribor, Ruše, Ptuj, Šentilj, Lenart in Svečina ter vasi Kočevske Poljane, Občice, Stare Žage, Mali Rigelj, Hrib (občina Dolenjske Toplice), Črmošnjice in Srednja vas (občina Semič).

15. V skladu s trditvami združenj hrvaških govorcev je hrvaški jezik tradicionalno prisoten v Beli krajini in na Gorjancih (Dolenjska). Največ hrvaških govorcev je zbranih v občini Metlika in njeni okolici, in sicer v Radovici in Bojanji vasi. Vendar pa periodično poročilo ne vsebuje nobenega podatka ali omenjena študija pokriva te kraje ali druga območja Bele krajine in Gorjancev.

16. Odbor strokovnjakov opominja, da bi morali biti ukrepi za določitev območij v Sloveniji, kjer se nemščina in hrvaščina tradicionalno govorita, sprejeti v tesnem sodelovanju z govorci in na podlagi transparentnih posvetovanj z njimi. Močno priporoča slovenskim organom oblasti naj vpeljejo to sodelovanje in naj dokončajo določitev območij, kjer se nemščina in hrvaščina tradicionalno govorita.

---

¹ Društvo Kočevjarjev staroselcev in Kulturno društvo nemško govorečih žena »Mostovi«.

Odbor strokovnjakov močno priporoča slovenskim organom oblasti, naj v sodelovanju z govorniki določijo območja v Sloveniji, kjer se nemščina in hrvaščina govorita tradicionalno, ter za ta dva jezika uporabijo določbe II. dela.

1.4.2 Tradicionalna prisotnost srbskega in bosanskega jezika

17. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti pozval, da v **sodelovanju z govorniki razjasnijo vprašanje tradicionalne prisotnosti srbskega in bosanskega jezika v Sloveniji.**

18. Med svojim obiskom na terenu je odbor strokovnjakov obiskal vasi Bojanci, Marindol, Miliči in Paunoviči v Beli krajini (občina Črnomelj, Dolenjska regija) in dobil dokaze, da je v teh krajih srbski jezik tradicionalno prisoten že od 16. stoletja dalje. Leta 1991 je ob popisu prebivalstva tam živelo okoli 300 srbskih govorcev. Predstavniki srbskih govorcev so povedali, da te štiri vasi ustrezajo območju, na katerem je srbski jezik v Sloveniji tradicionalno prisoten. Slovenski organi oblasti so to potrdili in te štiri kraje izrecno vključili v obseg zgoraj omenjene študije.

19. Na podlagi dostopnih podatkov odbor strokovnjakov ugotavlja, da srbski jezik ustreza opredelitvi »regionalnega ali manjšinskega jezika«, ki jo vsebuje točka a 1. člena listine, vasi Bojanci, Marindol, Miliči in Paunoviči pa se ujemajo z »ozemljem na katerem se v skladu s točko b 1. člena regionalni ali manjšinski jezik uporablja«. Iz navedenega izhaja, da se v skladu s prvim odstavkom 2. člena listine določbe II. dela nanašajo na srbski jezik v Bojancih, Marindolu, Miličih in Paunovičih.

Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe oblasti naj sodelujejo s srbskimi govorniki pri izvajanju določb II. dela listine, ki se nanašajo na srbski jezik.

20. Odbor strokovnjakov od slovenskih organov oblasti ni prejel nobenih podatkov o tem ali je bosanski jezik v Sloveniji tradicionalno prisoten kot regionalni ali manjšinski jezik. Še zlasti ga niso obvestili o ukrepih, sprejetih na podlagi ugotovitev dveh prejšnjih študij, ki sta med drugim obravnavali status bosanskega jezika v Sloveniji (»Položaj in status pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji« in »Percepcija slovenske integracijske politike«).

Odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti poziva, da v sodelovanju z govorniki razjasnijo vprašanje tradicionalne prisotnosti bosanskega jezika v Sloveniji.

2. poglavje: Ugotovitve odbora strokovnjakov o odgovoru slovenskih organov oblasti na priporočila Odbora ministrov

Priporočilo št. 1:

»naj v sodelovanju z govorniki določijo območja v Sloveniji, kjer se nemščina in hrvaščina govorita tradicionalno, ter za ta dva jezika uporabijo določbe II. dela;«

21. Slovenski organi oblasti niso določili območij v Sloveniji, kjer se nemščina in hrvaščina govorita tradicionalno. Doslej so o tem vprašanju naročili študijo, ki bo zaključena do konca leta 2009. Vendar pa odbor strokovnjakov od slovenskih organov oblasti ni dobil dovolj podatkov o okviru te študije in ukrepih, ki se na podlagi njenih ugotovitev načrtujejo. Poleg tega se zdi, da se v okviru priprave koncepta te študije niso posvetovali z vsemi ustreznimi združenji, ki zastopajo govorce teh jezikov.

22. Nič ne kaže na strukturirano izvajanje II. dela listine v zvezi z nemškim in hrvaškim jezikom, ki sta v javnem življenju večinoma odsotna. Ne obstajajo nobeni modeli poučevanja za nemščino in hrvaščino kot regionalnih ali manjšinskih jezikov. Nemščina in hrvaščina tudi nista prisotna na radiu in televiziji in od slovenskih organov oblasti prejemata le omejeno finančno podporo.

Priporočilo št. 2:

»naj v sodelovanju z govorniki pojasnijo vprašanje tradicionalne prisotnosti bosanskega in srbskega jezika v Sloveniji;«

23. Slovenski organi oblasti so potrdili, da je srbski jezik tradicionalno prisoten v Bojancih, Marindolu, Miličih in Paunovičih (Bela krajina). Srbski jezik torej ustreza opredelitvi »regionalnega ali manjšinskega jezika iz točke a 1. člena listine. Zato se v zgoraj omenjenih štirih krajih za srbski jezik uporabljajo določbe iz II. dela listine.

24. Odbor strokovnjakov od slovenskih organov oblasti ni prejel nobenih podatkov o tem ali je bosanski jezik v Sloveniji tradicionalno prisoten kot manjšinski jezik.

Priporočilo št. 3:

»naj nadaljujejo s prizadevanji za izvajanje Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji in izenačijo stopnjo zaščite za vse govorce romskega jezika;«

25. Spodbuden je razvoj izvajanja »Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji«. Storjeni so bili začetni koraki za uvedbo poučevanja romskega jezika v šole. Kodifikacija dveh različic romščine še vedno poteka in bi se morala nadaljevati. Čeprav trenutno usposobljenih romsko govorečih učiteljev ni, pa so organi oblasti pripravili projekte usposabljanja za romske pomočnike. In še več, sprejeli so pohvalne ukrepe za odpravo ločevanja romsko govorečih otrok v šoli.

26. Vendar pa odbor strokovnjakov nima informacij o ukrepih za izenačenje varstva vseh romskih govorcev.

Priporočilo št. 4:

»naj učinkovito ukrepajo, da bi zmanjšali razkorak med pravnim okvirom in dejanskim izvajanjem pri uporabi madžarščine in italijanščine pri zagotavljanju javnih storitev, pri gospodarskih in družbenih dejavnostih ter pri sporazumevanju z lokalnimi organi državne uprave;«

27. Dosežen je bil napredek pri uporabi madžarščine na sodiščih. Razmere pa so še vedno neurejene na področju gospodarskih dejavnosti. Obstaja velik razkorak med pravnim okvirom in

sedanjo prakso ekonomskih subjektov ter jasno potrebo po učinkovitem ukrepanju slovenskih organov oblasti za zagotavljanje bolj sistematičnega izvajanja veljavne zakonodaje.

Priporočilo št. 5:

»naj zagotovijo, da prihodnje spremembe upravnih enot ne bodo ovirale varstva in spodbujanja italijanskega jezika«

28. Nadaljujejo se poskusi razdelitve sedanjega območja mestne občine Koper/Capodistria na več manjših občin, pri tem pa niso dana zadostna jamstva, da bo sedanja raven zaščite italijanskega jezika ohranjena. Slovenski organi oblasti so med obiskom odbora strokovnjakov potrdili, da ne podpirajo lokalnih pobud za delitev občine Koper/Capodistria na manjše občine.

Priporočilo št. 6:

»naj v tretje periodično poročilo vključijo natančne informacije, ki jih je zahteval odbor strokovnjakov v zvezi s formalnim in dejanskim izpolnjevanjem posameznih zavez Slovenije.«

29. Slovenski organi oblasti so v tretjem periodičnem poročilu odgovorili na večino zahtev odbora strokovnjakov po dodatnih informacijah. Vendar pa informacije, ki so bile posredovane v zvezi z zavezami iz II. in III. dela, večinoma zadevajo pravni okvir in ne dajejo zadostnih podatkov o praktičnem izvajanju posameznih zavez.

3. poglavje Ocena odbora strokovnjakov po II. in III. delu listine

3.1 Ocena po II. delu listine

30. Odbor strokovnjakov ne bo dal pripomb na določbe, glede katerih v svojem drugem ocenjevalnem poročilu ni imel pomembnejših vprašanj in za katere ni prejel nobenih novih podatkov, ki bi zahtevali revidirano oceno. V II. delu to zadeva točko g prvega odstavka 7. člena (glej 64.-66. člen prvega ocenjevalnega poročila) in drugi odstavek 7. člena (glej 75. člen prvega ocenjevalnega poročila).

31. Drugi del se nanaša na madžarski in italijanski jezik (ki ju zajema tudi III. del), ter na nemški, hrvaški in srbski jezik. V skladu z listino o ratifikaciji, ki jo je deponirala Slovenija, se določbe II. dela smiselno uporabljajo tudi za romski jezik. Ker tretje periodično poročilo ne vsebuje dovolj informacij glede srbskega jezika, bo odbor strokovnjakov srbski jezik obravnaval podrobneje v naslednjem ocenjevalnem poročilu.

7. člen

Prvi odstavek

Cilji in načela, na katerih temeljijo politika, zakonodaja in praksa pogodbenic v zvezi z regionalnimi ali manjšinskimi jeziki na ozemljih, na katerih se ti jeziki uporabljajo, in glede na položaj vsakega jezika, so:

a priznanje regionalnih ali manjšinskih jezikov kot izraza kulturnega bogastva;

Nemščina

32. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov ponovil, da sedanja določba slovenskim organom oblasti nalaga obveznost, da nemščino v svojem notranjem pravu priznajo kot izraz kulturnega bogastva.

33. Glede na tretje periodično poročilo, se položaj ni spremenil. V slovenski notranji zakonodaji ni nobene določbe, ki bi priznavala nemščino kot regionalni ali manjšinski jezik v Sloveniji in kot izraz kulturnega bogastva, kar ovira izvajanje ostalih določb II. dela. Edino pravno besedilo, ki omenja nemški jezik, je še vedno leta 2001 podpisani Sporazum med Republiko Avstrijo in Republiko Slovenijo o sodelovanju na področjih kulture, izobraževanja in znanosti.

Hrvaščina

34. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov navedel, da slovenski organi oblasti hrvaškega jezika ne obravnavajo kot regionalni ali manjšinski jezik, ampak kot jezik migrantov. Sprejeti niso bili nobeni konkretni ukrepi za priznavanje hrvaščine kot regionalnega ali manjšinskega jezika in kot izraz slovenskega kulturnega bogastva.

35. Glede na tretje periodično poročilo se položaj ni spremenil. V slovenski notranji zakonodaji ni nobene določbe, ki bi priznavala hrvaščino kot regionalni ali manjšinski jezik v Sloveniji in kot izraz kulturnega bogastva, kar pomembno vpliva na izvajanje ostalih določb II. dela. Hrvaščino slovenski organi oblasti obravnavajo kot jezik državljanov nekdanjih jugoslovanskih republik oz. kot jezik »priseljencev«.

36. Odbor strokovnjakov ponavlja, da sedanje določbe slovenske organe oblasti obvezujejo, da v svoji notranje pravni ureditvi priznajo nemščino in hrvaščino kot regionalna ali manjšinska jezika in kot izraz kulturnega bogastva. Čeprav se je odbor strokovnjakov osredotočil le na omenjena jezika in ne na manjšini, se zaveda, da je v slovenskem pravnem in političnem kontekstu priznavanje medsebojno povezano z nedokončanim priznanjem nemške in hrvaške manjšine po 64. členu ustave, ki govori o tradicionalnih narodnih manjšinah. Med obiskom odbora v Sloveniji so vsa združenja, ki zastopajo govorce nemščine in hrvaščine, izrazila svoje veliko nezadovoljstvo, ker dejstvo, da ni priznanja, ovira strukturirano uporabo II. dela listine za oba jezika predvsem v zvezi z izobraževanjem, mediji, kulturo ter rednimi mehanizmi za financiranje in svetovanje. Na primer, predšolska vzgoja v regionalnih ali manjšinskih jezikih je trenutno na voljo le priznanim narodnim manjšinam.

37. Odbor strokovnjakov pa vseeno opaža, da so slovenski organi oblasti naročili študijo² (glej 1.4.1), katere »namen je odpraviti zaščitno 'diskriminacijo' med različnimi manjšinami v Sloveniji«. Zato upa, da bodo taki ukrepi prispevali k izvajanju te določbe.

Odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti spodbuja, naj v svojem notranjem pravnem redu priznajo nemški in hrvaški jezik kot izraz kulturnega bogastva.

b *spoštovanje zemljepisnega območja vsakega regionalnega ali manjšinskega jezika, da bi s tem zagotovili, da že obstoječe ali nove upravne delitve niso ovira za spodbujanje rabe posameznega regionalnega ali manjšinskega jezika*

Italijanščina

38. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov »spodbudil slovenske organe oblasti, naj nadaljujejo svoj dialog z italijanskimi govorci in lokalnimi organi oblasti« glede vprašanja postopnega širjenja obsega varstva, ki je trenutno zagotovljeno italijanskemu jeziku na narodnostno mešanem območju na območje preostalih treh občin, kjer so italijanski govorci stalno prisotni. V zvezi z načrti o delitvi mestnih občin z italijanskim jezikom na manjše enote odbor strokovnjakov upa, »da bodo organi oblasti v celoti upoštevali mnenja in pomisleke govorcev italijanskega jezika ter opustili ukrepe za upravno delitev, ki bi ovirala spodbujanje italijanskega jezika«. Poleg tega je Odbor ministrov priporočil Sloveniji, »naj zagotovi, da prihodnje spremembe upravnih enot ne bodo ovirale varstva in spodbujanja italijanskega jezika«.

39. Glede na informacije, ki jih je dobil odbor strokovnjakov med svojim obiskom v Sloveniji, slovenski organi oblasti s predstavniki govorcev italijanskega jezika še niso opravili nobenih posvetovanj o razširitvi dvojezičnega režima, ki se trenutno izvaja na večjem delu območij Kopra, Pirana in Izole, na celotna območja teh mestnih občin. Predstavniki govorcev italijanskega jezika so izrazili mnenje, da območja v Sloveniji, kjer je italijanski jezik tradicionalno prisoten, ustrezajo celotnemu območju teh treh mestnih občin. Poleg tega navajajo, da je na tistih območjih občine, kjer se dvojezični režim zdaj ne izvaja, v skladu z listino prisotno zadostno število govorcev italijanskega jezika (11,2 % od celotne jezikovne skupine). V skladu z Londonskim memorandumom iz l. 1954, so bile meje narodnostno mešanega območja takrat določene na podlagi 25-odstotnega praga. Posledično so bila sosednja območja (ki danes spadajo k trem mestnim občinam) izključena iz dvojezičnega režima. Slovenija na teh območjih ne izvaja določb iz listine. Odbor strokovnjakov pripominja, da izključitev območij, kjer se na ozemlju treh zgoraj omenjenih mestnih občin govori italijanski jezik, povzroča italijanskim govorcem težave. Zato slovenske organe oblasti spodbuja, naj glede izvajanja zavez, ki jih je Slovenija sprejela v skladu z listino, sprejmejo bolj prožen pristop na celotnem ozemlju Kopra/Capodistria, Pirana/Pirano in Izole/Isola.

40. V zvezi z načrti, da se tri mestne občine, kjer se govori italijanski jezik, razdeli v manjše enote, so predstavniki italijanskih govorcev obvestili odbor strokovnjakov, da obstajajo poskusi, da se sedanje ozemlje mestne občine Koper/Capodistria razdeli na več manjših občin, ne da bi bila zagotovljena sedanja raven zaščite italijanskega jezika. Slovenski organi oblasti so med obiskom odbora strokovnjakov potrdili, da ne podpirajo lokalnih pobud za delitev občine Koper/Capodistria na manjše občine.

41. Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe oblasti, naj začnejo dialog z italijanskimi govorci in lokalnimi organi oblasti glede vprašanja postopnega širjenja obsega varstva, ki je trenutno zagotovljeno italijanskemu jeziku na narodnostno mešanem območju. Odbor strokovnjakov poziva slovenske organe oblasti, naj v celoti upoštevajo mnenja in pomisleke govorcev italijanskega jezika ter opustijo ukrepe za upravno delitev, ki bi ovirala spodbujanje italijanskega jezika.

c *potreba po odločnem ukrepanju za spodbujanje rabe regionalnih ali manjšinskih jezikov, da se varujejo;*

42. Odločno ukrepanje za spodbujanje rabe regionalnih ali manjšinskih jezikov, da se varujejo, vključuje mnoge vidike. Med temi vidiki so vzpostavitev pravnega okvira za spodbujanje rabe regionalnih ali manjšinskih jezikov, ustanovitev organov, pristojnih za spodbujanje rabe teh jezikov, in zagotovitev zadostnih finančnih sredstev.

² »Ugotavljanje narodne/etnične vitalnosti pripadnikov srbske, hrvaške in nemške narodne skupnosti na njihovem zgodovinskem poselitvenem ozemlju«

Nemščina

43. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov navedel, da pristop slovenskih organov oblasti, ki je v svojem bistvu omejen na pogoje dvostranskega sporazuma z Avstrijo, ne zadošča za varovanje in spodbujanje rabe tega jezika. Če v tem pogledu ne bo napredka, je odbor strokovnjakov »spodbudil slovenske organe oblasti, naj odločno ukrepajo za spodbujanje rabe nemškega jezika na območjih, kjer je bil tradicionalno govoren«.

44. Kot izhaja iz tretjega periodičnega poročila, so slovenski organi oblasti za projekte za spodbujanje rabe nemškega jezika (publikacije, jezikovni tečaji, otroško gledališče, razstava) leta 2008 namenili 12.000 evrov, leta 2007 pa 5.500 evrov. Na podlagi sporazuma z Avstrijo je nov program začel veljati leta 2008. Vendar pa ni jasno v kolikšni meri bo zagotavljal ustrezno finančno podporo. Združenja, ki zastopajo nemške govorce, so med obiskom odbora v Sloveniji povedala, da je dodeljeni znesek prenizek za financiranje njihovih projektov za spodbujanje rabe nemščine in pokrivanje tekočih stroškov obeh obstoječih kulturnih centrov. Še zlasti sistem subvencioniranja, ki temelji na sofinanciranju projektov, ne omogoča stalnega načrtovanja. Odbor strokovnjakov meni, da je podpora omejena in nezadostna za ohranjanje in pospeševanje rabe tega jezika.

Hrvaščina

45. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov omenil, da je spodbujanje hrvaščine »zelo omejeno«. »Slovenske organe oblasti je spodbudil, naj odločno ukrepajo za spodbujanje rabe hrvaškega jezika na območjih, kjer je bil tradicionalno govoren«.

46. Kot navaja tretje periodično poročilo, so slovenski organi oblasti podprli omejeno število kulturnih projektov. Odbor strokovnjakov poudarja, da so potrebni odločno ukrepi za ohranjanje in spodbujanje hrvaškega jezika zlasti na tradicionalnih poselitvenih območjih.

Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe oblasti, naj v sodelovanju z govorci sprejmejo odločne ukrepe za spodbujanje rabe nemškega in hrvaškega jezika.

d   boljše omogočanje in/ali spodbujanje ustne in pisne rabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v javnem in zasebnem življenju

Nemščina

47. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov omenil, da nemščina kot regionalni ali manjšinski jezik v javnem življenju v Sloveniji večinoma ni prisotna in da sta omogočanje in/ali spodbuda slovenskih organov oblasti za uporabo nemščine omejeni na področje kulture. Ravno tako ni bilo nobenih podatkov o prisotnosti nemščine na radiu in televiziji v Sloveniji. Odbor strokovnjakov je torej »spodbudil slovenske organe oblasti, naj sprejmejo ukrepe za omogočanje in/ali spodbujanje rabe nemškega jezika v javnem življenju, posebno na radiu in televiziji«.

48. V tretjem obdobju spremljanja izvajanja se položaj ni spremenil. Nemščina kot regionalni ali manjšinski jezik v javnem življenju v Sloveniji večinoma ni prisotna, slovenski organi oblasti se pri omogočanju in/ali spodbujanju rabe nemščine omejujejo na področje kulture. Ravno tako Zakon o javni RTV ne vsebuje nobene določbe glede nemščine, ki na slovenskem radiu in televiziji ni prisotna. Združenja, ki predstavljajo govorce nemškega jezika, menijo, da bi določena prisotnost nemškega jezika na lokalnih radijskih (na primer 20 minut tedensko) in televizijskih (na primer 10 minut tedensko) postajah Maribor in Novo mesto bila v pomoč pri ozaveščanju o nemškem jeziku.

Hrvaščina

49. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov omenil, da hrvaščina kot regionalni ali manjšinski jezik v javnem življenju v Sloveniji večinoma ni prisotna, in da sta omogočanje in/ali spodbuda slovenskih organov oblasti za uporabo hrvaščine omejena na področje kulture. Ravno tako hrvaščina ni bila prisotna na radiu in televiziji v Sloveniji. Odbor strokovnjakov je torej »spodbudil slovenske organe oblasti, naj sprejmejo ukrepe za omogočanje in/ali spodbujanje rabe hrvaškega jezika v javnem življenju, posebno na radiu in televiziji«.

50. V tretjem obdobju spremljanja izvajanja se položaj ni spremenil. Hrvaščina kot regionalni ali manjšinski jezik v javnem življenju v Sloveniji večinoma ni prisotna in omogočanje in/ali spodbujanje

slovenskih organov oblasti za uporabo hrvaščine je omejeno na maloštevilne kulturne aktivnosti na drugih območjih od tistih, kjer je hrvaški jezik tradicionalno prisoten. Ravno tako Zakon o javni RTV ne vsebuje nobene določbe glede hrvaščine, ki na slovenskem radiu in televiziji ni prisotna.

51. Odbor strokovnjakov torej poziva slovenske organe oblasti, naj sprejmejo ukrepe za omogočanje in/ali spodbujanje rabe nemškega in hrvaškega jezika v javnem življenju, posebno na radiu in televiziji.

e *vzdrževanje in razvoj vezi na področjih, ki jih vključuje ta listina, med skupinami, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik, in drugimi skupinami v tej državi, ki uporabljajo jezik v enaki ali podobni obliki, kakor tudi vzpostavitev kulturnih odnosov z drugimi skupinami v državi, ki uporabljajo različne jezike*

52. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov »spodbudil slovenske organe oblasti, naj na področjih, ki jih pokriva ta listina, sprejmejo aktivne ukrepe« za ohranjanje in razvijanje vezi med različnimi skupinami nemških govorcev, prisotnih na različnih območjih Slovenije, in vzpostavitev kulturnih povezav z drugimi skupinami v Sloveniji, ki uporabljajo druge jezike.

53. Slovenski organi oblasti se na priporočila odbora strokovnjakov niso odzvali. Glede na podatke, ki jih je odbor strokovnjakov dobil med svojim obiskom v Sloveniji, izhaja, da so govorci regionalnih ali manjšinskih jezikov sami razvili vezi v okviru svojih jezikovnih skupin. Kar zadeva stike med različnimi jezikovnimi skupinami, slednji do neke mere obstajajo med italijanskimi in madžarskimi govorci. Ne obstajajo pa nobeni redni stiki med vsemi jezikovnimi skupinami (italijanska, madžarska, nemška, hrvaška in romska).

54. Odbor strokovnjakov poziva slovenske organe oblasti naj na področjih, ki jih listina vključuje, ohranjajo in razvijajo vezi med vsemi zadevnimi jezikovnimi skupinami in vzpostavljajo med njimi stike na kulturnem področju.

f *zagotavljanje primernih oblik in sredstev za poučevanje in študij regionalnih ali manjšinskih jezikov na vseh ustreznih stopnjah*

55. Odbor strokovnjakov poudarja, da sedanja določba od organov oblasti zahteva, da zagotovijo primerne oblike in sredstva za poučevanje in študij regionalnih ali manjšinskih jezikov na vseh ustreznih stopnjah. To *med drugim* pomeni razvijanje takega modela poučevanja, ki upošteva tradicionalni značaj jezika, na primer z vključevanjem lokalne kulture, ki jo izraža jezik. Poleg tega morajo tak model zagotoviti organi oblasti, ki morajo o tem, de ja na voljo, obvestiti starše in/ali učence in jih spodbujati, da se zanj odločijo.

56. V skladu s tretjim periodičnim poročilom Zakon o osnovni šoli (8. člen) zagotavlja možnosti za poučevanje maternega jezika in z njim povezane kulture za vse slovenske državljane, katerih materni jezik ni slovenščina. Vendar pa odbor strokovnjakov ni dobil dovolj informacij o tem, kako je tako poučevanje organizirano in kaj pokriva. Zato ni jasno, ali bi Zakon o osnovni šoli lahko bil ustrezen za poučevanje nemščine ali hrvaščine kot regionalnih ali manjšinskih jezikov. Odbor strokovnjakov bi bil hvaležen za dodatne informacije o tem vprašanju v naslednjem periodičnem poročilu.

Nemščina

57. V drugem periodičnem poročilu je odbor strokovnjakov »slovenske organe oblasti spodbudil k razvoju izobraževalnega modela za nemščino kot regionalnega ali manjšinskega jezika v sodelovanju z govorci, in k temu, da zagotovi poučevanje nemškega jezika in poučevanje v tem jeziku na vseh ustreznih stopnjah, vključno v predšolskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah, na območjih, kjer se ta jezik tradicionalno uporablja«.

58. V tretjem obdobju spremljanja izvajanja slovenski izobraževalni sistem ni razvil nobenega modela za poučevanje nemščine kot regionalnega ali manjšinskega jezika. Na območju Maribora in Apač se nemščina poučuje od 4. razreda kot fakultativni predmet ali pa kot drugi tuji jezik na osnovni in srednji stopnji. Na tistih območjih Kočevskega, kjer živijo nemški govorci, v javni šoli ni zagotovljeno poučevanje nemščine. Tamkajšnje združenje nemških govorcev organizira jezikovne tečaje na vsakih štirinajst dni. Med obiskom odbora strokovnjakov pri njih so združenja nemških govorcev predlagala, da se zagotovi dvojezična predšolska vzgoja v Mariboru in Apačah ter v Kočevskih Poljanah ali Občicah. Kar zadeva zadnja dva kraja, je bilo predlagano, da se poleg standardne nemščine in

slovenščine uporablja tudi kočevarska varianta. Nadalje so predlagali, naj se poučevanje nemščine kot prvega tujega jezika uvede v osnovnih šolah v Dolenjskih Toplicah in v Semiču (Kočevska).

59. Odbor strokovnjakov tako kot v prejšnjem obdobju spremljanja izvajanja znova pripominja, da je za izvajanje te določbe potrebnih več odločnih ukrepov slovenskih organov oblasti. Potrebno je pripraviti poučevanje v nemščini in poučevanje nemščine kot regionalnega ali manjšinskega jezika, zlasti v občinah Dolenjske Toplice in Semič kot del šolskega načrta, ki bo vključeval tudi predšolsko vzgojo v nemščini.

Odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti poziva, naj v sodelovanju z govorcji sprejmejo konkretne ukrepe za zagotavljanje ustreznih oblik poučevanja nemščine kot manjšinskega jezika.

Hrvaščina

60. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor zapisal, da so slovenski organi oblasti: združenju hrvaških govorcev, ki so zunaj običajnega učnega načrta organizirali tečaje hrvaščine (1 uro 30 minut tedensko) v osnovnih šolah, v petih krajih zagotovili učilnice. Čeprav je odbor strokovnjakov spodbujal slovenske organe oblasti, naj tako sodelovanje nadaljujejo in ga še naprej razvijajo, pa je vseeno menil, da so za zagotovitev poučevanja v hrvaščini in poučevanja hrvaščine kot regionalnega ali manjšinskega jezika na vseh ravneh, tudi na predšolski ravni, potrebni učinkoviti ukrepi zlasti na območjih, kjer se tradicionalno govori. Odbor strokovnjakov je zahteval tudi več podatkov v zvezi z vsebino »dopolnilnega pouka« za hrvaško govoreče otroke in številom ur, namenjenih poučevanju hrvaščine.

61. V skladu s tretjim periodičnim poročilom je hrvaški jezik (s hrvaško kulturo in civilizacijo) izbirni predmet, ki se poučuje dve uri tedensko v osnovni šoli. Vendar pa otroci lahko izberejo ta predmet le v 7., 8. in 9. razredu. V šolskem letu 2008/09 je 70 učencev v osmih osnovnih šolah obiskovalo hrvaščino kot izbirni predmet. Hrvaščina se na predšolski ravni ne uporablja. Iz podatkov, ki jih je zbral odbor strokovnjakov med svojim obiskom v Sloveniji, izhaja, da poučevanje hrvaščine poteka le zunaj območij, na katerih je bila tradicionalno govorjena. Združenja govorcev hrvaškega jezika so predlagala, da se poučevanje hrvaškega jezika in kulture kot izbirnega predmeta v Beli krajini zagotovi tudi na prvi in drugi stopnji. Odbor strokovnjakov meni, da je količina časa, namenjena poučevanju hrvaščine v razredu (dve uri tedensko), preveč omejena, da bi zagotovila posredovanje hrvaščine kot živega jezika. Poleg tega se začne s poučevanjem hrvaščine prepozno (še v 7. razredu), kar izključuje predšolsko vzgojo in večji del izobraževanja v osnovni šoli.

62. Po mnenju odbora so potrebni bolj učinkoviti ukrepi za zagotavljanje poučevanja hrvaškega jezika in poučevanja v tem jeziku kot regionalnem ali manjšinskem jeziku na vseh stopnjah, vključno s predšolsko stopnjo, posebno na območjih, kjer se ta jezik tradicionalno govori.

Odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti poziva, naj v sodelovanju z govorcji sprejmejo konkretne ukrepe za zagotavljanje ustreznih oblik poučevanja hrvaščine kot manjšinskega jezika.

h pospeševanje študija in raziskovanja regionalnih ali manjšinskih jezikov na univerzah ali enakovrednih ustanovah;

63. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov zahteval informacijo o tem, ali poteka kakršna koli raziskava o nemščini in hrvaščini.

64. Tretje periodično poročilo ne navaja zahtevanih konkretnih informacij. Iz informacij, pridobljenih med obiskom, izhaja, da o nemščini (vključno s kočevarsko različico) in hrvaščini ne poteka nobena raziskava.

65. Odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti spodbuja, naj pospešujejo raziskave o nemščini in hrvaščini na univerzah ali enakovrednih ustanovah.

i pospeševanje primernih oblik transnacionalnih izmenjav na področjih, ki jih vključuje ta listina za regionalne ali manjšinske jezike, ki se uporabljajo v enaki ali podobni obliki v dveh ali več državah.

66. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov zahteval informacijo o konkretnih ukrepih, ki so jih slovenski organi oblasti sprejeli za pospeševanje transnacionalnih izmenjav za nemščino in hrvaščino na področjih, ki jih vključuje listina.

67. V zvezi z nemščino vsebuje tretje poročilo splošno navedbo dveh delovnih programov o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in znanosti, s katerima se izvaja bilateralni sporazum med Slovenijo in Avstrijo. Ne daje pa nobenih konkretnih primerov o tem, kako ta programa pospešujeta transnacionalno izmenjavo za nemški jezik na področjih, ki jih vključuje listina (na primer izobraževanje, mediji, kultura).

68. V zvezi s hrvaščino tretje periodično poročilo vsebuje splošno navedbo Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o sodelovanju na področju kulture in izobraževanja iz l. 1994 ter programi, ki so jih ministrstva sklenila na podlagi tega sporazuma. Ne daje pa nobenih konkretnih primerov o tem, kako ti programi pospešujejo transnacionalno izmenjavo na področjih, ki jih listina vključuje (na primer izobraževanje, mediji, kultura) za hrvaški jezik na območjih, kjer je slednji tradicionalno prisoten. Združenja hrvaških govorcev so odbor strokovnjakov med njegovim obiskom obvestila, da med tretjim obdobjem spremljanja izvajanja ni bilo nobenega pospeševanja transnacionalnih izmenjav za hrvaščino na področjih, ki jih vključuje listina.

69. Ker ni dobil nobenih konkretnih primerov praktičnega izvajanja, odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti poziva k pospeševanju primernih vrst transnacionalnih izmenjav za nemški in hrvaški jezik na področjih, ki jih pokriva listina.

Tretji odstavek

Pogodbenice se obvezujejo s primernimi ukrepi pospeševati medsebojno razumevanje med vsemi jezikovnimi skupinami v državi, in to zlasti tako, da cilji vzgoje in izobraževanja v državi vključujejo spoštovanje, razumevanje in strpnost do regionalnih ali manjšinskih jezikov, ter spodbujati javna občila, da si prizadevajo za doseganje istih ciljev.

70. Odbor strokovnjakov opozarja, da je stopnja varstva ali spodbujanja regionalnega ali manjšinskega jezika v mnogih pogledih odsev odnosa govorcev večinskega jezika in njihovega dojetja, zato je ozaveščanje večine ključnega pomena. Kot kaže ta določba, so pri tem zlasti pomembni izobraževanje in mediji. Odbor strokovnjakov tudi poudarja, da namen te obveznosti ni le zavedanje o obstoju regionalnih ali manjšinskih jezikov v državi, ampak tudi razumevanje in strpnost do teh jezikov in njihovih govorcev. Med obiskom v Sloveniji pa so predstavniki vseh govorcev regionalnih ali manjšinskih jezikov opozorili, da ta težava ostaja.

Posebna vprašanja glede italijanščine

71. Predstavniki govorcev italijanščine so odbor strokovnjakov obvestili, da so še vedno žrtve nekaterih predsodkov in stereotipov, povezanih z obdobjem fašizma v Italiji. Po njihovem prepričanju so izrazi nestrpnosti prispevali tudi k dejstvu, da se je ob popisu leta 2002 manj ljudi opredelilo za pripadnike italijanske manjšine. Odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti poziva, naj si prizadevajo rešiti problem negativnega razpoloženja do govorcev italijanščine.

Posebna vprašanja glede nemščine

72. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov izrazil »posebno zaskrbljenost« zaradi odnosa do nemščine kot regionalnega ali manjšinskega jezika (stigmatizacije govorcev nemščine, negativnega odnosa medijev do delovanja njihovih združenj, poniževalnih izjav lokalnih uradnikov ter dejanj nestrpnosti na lokalni ravni). Odbor strokovnjakov je menil, »da so potrebna nadaljnja prizadevanja slovenskih organov oblasti za popolno varstvo in spodbujanje nemščine kot regionalnega ali manjšinskega jezika in kot izraza slovenskega kulturnega bogastva ter da morajo slovenski organi oblasti zavzeti aktivno stališče do nestrpnosti«.

73. Tretje periodično poročilo o tem ne govori. Po prepričanju združenj govorcev nemščine se položaj ni izboljšal. Govorci nemščine svojega jezika navadno ne uporabljajo v javnosti, ker se bojijo stigmatizacije. Odbor strokovnjakov se v zvezi s tem sklicuje na ugotovitve Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti, po katerih se govorci nemščine srečujejo s predsodki in negativnim

odnosom, zlasti v povezavi z drugo svetovno vojno, in nekaterimi izrazi nestrpnosti.³ Odbor strokovnjakov spodbuja slovenske organe oblasti, naj zavzamejo aktivno stališče do nestrpnosti proti govorcem nemščine.

Vsi regionalni ali manjšinski jeziki

74. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor strokovnjakov zaprosil, naj Slovenija v svojem naslednjem periodičnem poročilu priskrbi nadaljnje informacije o izvajanju te zaveze. Zlasti je slovenske organe oblasti pozval, »da priskrbijo podatke o izvajanju te določbe za vse regionalne ali manjšinske jezike v Sloveniji, posebno glede:

- učnega gradiva, kot npr. učbeniki za zgodovino, ki se po vsej državi uporabljajo v izobraževalnem sistemu za učence, ki govorijo večinski jezik;
- načinov ozaveščanja o regionalnih ali manjšinskih jezikih kot elementu in pričakovanem rezultatu rednega usposabljanja učiteljev;
- ukrepov za spodbujanje ozaveščanja večinskega prebivalstva o regionalnih ali manjšinskih jezikih v medijih in za preprečevanje ravnanja, ki je v nasprotju s cilji te določbe«.

75. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, cilji slovenskega izobraževalnega sistema zajemajo strpnost, spoštovanje do drugačnosti, človekovih pravic in drugih kultur ter »ozaveščanje položaja slovenskega jezika kot jezika države Slovenije«. Vendar pa iz poročila ni jasno, kako pri ustreznih predmetih poteka ozaveščanje o madžarskem, italijanskem, nemškem, hrvaškem in romskem jeziku ter njihovi tradicionalni prisotnosti. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, učbeniki sicer obravnavajo teme, kot sta kulturna dediščina ali krajevna zgodovina, ni pa konkretno poskrbljeno za regionalne ali manjšinske jezike. Poleg tega se vsako leto organizirajo seminarji za učitelje o medkulturnem dialogu, regionalni ali manjšinski jeziki pa niso obravnavani. V takih okoliščinah se odboru strokovnjakov zdi pohvalno, da je Ministrstvo za šolstvo in šport naročilo razvojno-raziskovalno nalogo o vključenosti regionalnih in manjšinskih jezikov v kurikulum in učnih gradivih ter programih usposabljanja učiteljev. Ni pa razvidno, ali so vanj vključeni vsi regionalni ali manjšinski jeziki. Poleg tega so predstavniki govorcev regionalnih ali manjšinskih jezikov potrdili, da doslej še niso bila opravljena posvetovanja o tem projektu.

76. Predstavniki govorcev različnih regionalnih ali manjšinskih jezikov so med obiskom navedli, da doslej ni bilo pobud za ozaveščanje splošne javnosti v medijih. Odbor strokovnjakov meni, da bi bilo treba medije, brez vpliva na njihovo neodvisnost, spodbujati, da bi tem jezikom in kulturam namenjali več pozornosti. Poleg tega bi bilo treba ozaveščati o regionalnih ali manjšinskih jezikih kot elementu in pričakovanem rezultatu usposabljanja novinarjev osrednjih medijev.

77. Odbor strokovnjakov poziva slovenske organe oblasti, da ozaveščajo splošno javnost v okviru rednega šolanja, predvsem prek kurikulumov, učnega gradiva in usposabljanja učiteljev, ter v medijih o tradicionalni prisotnosti madžarskega, italijanskega, nemškega, hrvaškega in romskega jezika.

Četrty odstavek

Pri določanju svoje politike do regionalnih ali manjšinskih jezikov pogodbenice upoštevajo izražene potrebe in želje skupin, ki uporabljajo te jezike. Spodbujati jih je treba, da po potrebi ustanavljajo organe za svetovanje oblastem o vseh zadevah, ki se nanašajo na regionalne ali manjšinske jezike.

78. Predstavniki govorcev regionalnih in manjšinskih jezikov so odbor strokovnjakov med obiskom v Sloveniji obvestili, da se z njihovimi združenji ni nihče posvetoval glede izvajanja priporočil odbora strokovnjakov in Odbora ministrov iz drugega ocenjevalnega poročila. Poleg tega iz tretjega periodičnega poročila izhaja, da med njegovo pripravo niso bila izpeljana celovita posvetovanja. To se nanaša tudi na organe, ki zastopajo jezike iz III. dela. Odbor strokovnjakov z zaskrbljenostjo opaža, da tako rekoč ni dialoga o uporabi listine med organi oblasti in združenji, ki predstavljajo govorce regionalnih in manjšinskih jezikov.⁴ Tak dialog pa je nujen za državo pri opredelitvi njene politike do regionalnih in manjšinskih jezikov.

³ Tretje poročilo o Sloveniji, str. 23.

⁴ Primerjaj podobne ugotovitve v Drugem poročilu svetovalnega odbora za Okvirno konvencijo Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin o Sloveniji, str. 4.

79. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor slovenske organe oblasti spodbudil, da pri oblikovanju strukturne politike za ohranjanje in spodbujanje teh jezikov vzpostavijo mehanizme za posvetovanje z ustreznimi organizacijami, ki zastopajo nemški in hrvaški jezik.

80. Mehanizmi za posvetovanje z govorniki nemščine in hrvaščine niso bili vzpostavljeni.

81. Odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti poziva, da pri oblikovanju strukturirane politike za ohranjanje in spodbujanje teh jezikov vzpostavijo mehanizme za posvetovanje z ustreznimi organizacijami, ki zastopajo nemški in hrvaški jezik.

82. Podobne težave se pojavljajo tudi pri jezikih iz III. dela. Posebno vprašanje bo obravnavano pri tretjem odstavku 11. člena.

Peti odstavek

Pogodbence se obvezujejo, da bodo mutatis mutandis uresničevale načela iz prvega do četrtega odstavka tudi za jezike brez ozemlja. Vendar pa se narava in obseg ukrepov za jezike, s katerimi se uresničuje ta listina, prožno določata ob upoštevanju potreb in želja ter ob spoštovanju tradicije in značilnosti skupin, ki uporabljajo te jezike.

Romski jezik

83. V drugem ocenjevalnem poročilu je odbor slovenske organe oblasti spodbudil, da:

- zagotovijo celovito izvajanje Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji;
- izvajajo in podpirajo kodifikacijo romščine;
- izboljšajo prisotnost romskega jezika v medijih;
- spodbujajo ozaveščenost o romskem jeziku in kulturi kot sestavnih delih slovenskega kulturnega bogastva ter njuno sprejetje, vključijo to spodbujanje med cilje nacionalnega izobraževanja in spodbudijo medije k doseganju istega cilja;
- poskrbijo, da bo vsem govorcem romskega jezika romščina enako dostopna.

84. Poleg tega je Sloveniji priporočil, naj **nadaljuje prizadevanja za izvajanje Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji in poenoti raven varstva za vse govorce romskega jezika.**

Izvajanje Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji iz leta 2004

85. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, slovenski organi oblasti sprejemajo letne akcijske načrte za izvajanje »Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji«. Poleg tega sofinancirajo projekt Evropskega socialnega sklada v podporo dela romskih pomočnikov in projekte spoznavanja kulture in romskega jezika. V obdobju poročanja je bil romski jezik uveden v več vrtcev, kjer se uporablja poleg slovenščine. Romski predšolski otroci so vključeni v redne oddelke v skupno 20 občinah. V šolskem letu 2007/2008 je bilo v osnovno šolo vpisanih 1797 romskih učencev. Po novem kurikulumu se romski jezik poučuje pri izbirnem predmetu Romska kultura v osnovni šoli. Pripravljen je bil učbenik o romski kulturi. Poleg tega so združenja, ki delajo z Romi, oblikovala dodatna gradiva in učne pripomočke za poučevanje romskega jezika in kulture, na primer v Novem mestu. Romski jezik se poučuje tudi v okviru šolskih projektov in na jezikovnih tečajih v poletnih šolah. Ni pa informacij o usposabljanju učiteljev romskega jezika.

86. Odbor strokovnjakov slovenskim organom oblasti čestita za precejšen dosežen napredek. Spodbuja jih, naj nadaljujejo prizadevanja, da bi postal pouk romskega jezika širše dostopen, in naj razvijejo sistem usposabljanja učiteljev, da ga bodo lahko poučevali.

Kodifikacija romskega jezika

87. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, slovenski organi oblasti sofinancirajo razvojno-raziskovalni projekt z naslovom »Standardizacija jezika Romov v Sloveniji in vključevanje romske kulture v vzgojo in izobraževanje«. Odbor strokovnjakov opaža, da je pomanjkanje kodifikacije eden od glavnih razlogov za omejeno poučevanje romskega jezika v šolah, zato slovenske organe oblasti poziva, naj nadaljujejo kodifikacijo različic romščine v Sloveniji.

Prisotnost romskega jezika v medijih

88. Spremenjeni zakon o javni radioteleviziji zdaj vsebuje tudi določbe o romskem jeziku, kar je izboljšalo njegovo radijsko in televizijsko prisotnost v Sloveniji. Glede na tretje periodično poročilo se od leta 2007 na nacionalnem radiu predvaja tedenska romska oddaja »Naše poti – Amare droma«, od leta 2008 pa na nacionalni televiziji na vsakih 14 dni poteka 15-minutna oddaja, ki jo pripravljajo Romi sami. Odbor strokovnjakov te korake odobrava.

Ozaveščanje v izobraževanju in medijih

89. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, je Romski informacijski center (ROMIC) pridobil lokalno radijsko frekvenco za območje Murske Sobote z okolico. Radio izobražuje in informira tako romsko kot neromsko populacijo, njegovo poslanstvo pa je v ohranjanju identitete, kulture in predvsem jezika romske skupnosti. Čeprav lahko ta ukrep prispeva k izboljšanju podobe Romov v medijih, odbor strokovnjakov pripominja, da bi bilo treba podobne ukrepe sprejemati širše. Za zdaj so Romi še vedno žrtev hudih predsodkov, stigmatizacije in poskusov izločanja.⁵ Odbor želi znova poudariti, da je treba nujno odločno ukrepati, da bi spodbudili ozaveščenost o romskem jeziku in kulturi kot sestavnih delih slovenskega kulturnega bogastva ter njuno sprejetje. Treba bi bilo izvesti ukrepe za spodbujanje bolj pozitivnega prikazovanja Romov v medijih in nacionalnem kurikulumu. V okviru kampanje Sveta Evrope »Dosta« so se začele dejavnosti v boju proti nestrpnosti in predsodkom.

Skrb za enako dostopnost romščine za vse govorce romskega jezika

90. Tretje periodično poročilo ne vsebuje informacij o tem, ali so slovenski organi oblasti poskrbeli za enako zaščito vseh govorcev romskega jezika.

Splošni razvoj

91. Leta 2007 je bil sprejet Zakon o romski skupnosti. Zakon ureja status romske manjšine v Sloveniji in določa, da Republika Slovenija spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti. Poleg sprejetja zakona je bil ustanovljen Svet romske skupnosti Republike Slovenije, ki predstavlja interese romske skupnosti v Sloveniji v razmerju do državnih organov. Med drugim Državnemu zboru, Državnemu svetu, Vladi, drugim državnim organom, nosilcem javnih pooblastil in organom samoupravne lokalne skupnosti lahko daje predloge, pobude in mnenja v zadevah iz svoje pristojnosti. Omenjeni organi morajo pri sprejemanju ali izdajanju predpisov in drugih splošnih aktov, ki se nanašajo na romsko skupnost, prej pridobiti mnenje sveta.

92. Kulturni razvoj romske manjšine ostaja prednostna naloga slovenskih organov oblasti v kulturi in je vključen v Nacionalni program za kulturo 2008–2011. Poleg tega so bili v obravnavanem obdobju sofinancirani publikacije Unije Romov in literarna dela romskih avtorjev.

Odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti poziva, da:

- zagotovijo celovito izvajanje Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji iz leta 2004;***
- spodbujajo ozaveščenost o romskem jeziku in kulturi kot sestavnih delih slovenskega kulturnega bogastva ter njuno sprejetje, vključijo to spodbujanje med cilje nacionalnega izobraževanja in spodbudijo medije k doseganju istega cilja.***

⁵ Tretje poročilo o Sloveniji, str. 35.

3.2. Ocena po III. delu listine

93. Slovenija uporablja določbe, ki jih je izbrala iz III. dela listine (navedene v krepkem ležečem tisku), za madžarščino in italijanščino.

94. Odbor strokovnjakov ne bo dal pripomb na določbe, glede katerih v svojem drugem ocenjevalnem poročilu ni imel pomembnejših vprašanj in o katerih ni prejel nobenih novih podatkov, ki bi zahtevali ponovno oceno ali drugačno predstavitev njihovega izvajanja. Določbe so našteje spodaj.

Za madžarski jezik:

- 8. člen, točke a, c, d, e.i, f in g prvega odstavka ter drugi odstavek;
- 9. člen, točka a drugega odstavka;
- 10. člen, točka b prvega odstavka, točke c, e, in g drugega odstavka ter peti odstavek;
- 11. člen, točka e.i prvega odstavka in drugi odstavek;
- 12. člen, točke a, d, e, in f prvega odstavka ter tretji odstavek;
- 13. člen, točka a prvega odstavka in točka c drugega odstavka;
- 14. člen, točka a.

Za italijanski jezik:

- 8. člen, točke a, c, d, f, g in h prvega odstavka ter drugi odstavek;
- 9. člen, točke a, b, c in d prvega odstavka ter točka a drugega odstavka;
- 10. člen, točke a, b, c, d in e drugega odstavka ter peti odstavek;
- 11. člen, točka e.i prvega odstavka in drugi odstavek;
- 12. člen, točke a, d, e, in f prvega odstavka ter tretji odstavek;
- 13. člen, točka a prvega odstavka;
- 14. člen, točki a in b.

95. Za te določbe se odbor strokovnjakov sklicuje na ugotovitve iz prvega poročila, vendar si pridržuje pravico do poznejše ponovne ocene položaja.

3.2.1. Madžarski jezik

8. člen – Izobraževanje

Prvi odstavek

Glede izobraževanja se pogodbenice obvezujejo, da bodo na ozemlju, na katerem se ti jeziki uporabljajo, v skladu s položajem vsakega od teh jezikov in brez poseganja v poučevanje uradnega jezika ali uradnih jezikov države:

...

b ...

ii zagotovile možnost, da znaten del osnovnošolskega izobraževanja poteka v ustreznih regionalnih ali manjšinskih jezikih

96. Republika Slovenija je leta 2007 izjavila, da to zavezo sprejema tudi za madžarski jezik.

97. Tretje periodično poročilo navaja, da se v skladu z Zakonom o osnovni šoli iz leta 2006 na narodnostno mešanem ozemlju zagotavlja dvojezično osnovnošolsko izobraževanje (v slovenskem in madžarskem jeziku). Pouk v dvojezični osnovni šoli obiskuje skupaj 997 učencev v 73 oddelkih. Dvojezičnih je tudi večina učbenikov.

98. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena.

h *zagotovile osnovno in nadaljnje usposabljanje učiteljev, ki je potrebno za uresničevanje pododstavkov a do g, ki jih je pogodbenica sprejela*

99. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza izpolnjena. Vseeno pa je slovenske organe oblasti spodbudil, naj poiščejo čimprejšnjo rešitev problema morebitnega začasnega pomanjkanja učiteljev madžarskega jezika zaradi precejšnjega števila upokojitev.

100. Tretje periodično poročilo o tem ne govori.

101. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena. Vseeno pa slovenske organe oblasti poziva, naj se trudijo rešiti problem morebitnega začasnega pomanjkanja učiteljev madžarskega jezika zaradi precejšnjega števila upokojitev.

i ustanovile nadzorni organ ali organe, ki bodo odgovorni za spremljanje izvajanja sprejetih ukrepov in doseženega napredka pri uvajanju ali razvoju poučevanja regionalnih ali manjšinskih jezikov in za sestavljanje občasnih poročil o svojih ugotovitvah, ki bodo objavljena

102. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti je prosil, naj natančno pojasnijo, katere naloge opravlja Komisija za šolstvo manjšin in ali organ svoja poročila sestavlja ali objavlja redno.

103. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, Komisija za šolstvo manjšin daje mnenja Strokovnemu svetu za splošno izobraževanje v zvezi s sprejemanjem predmetnikov in učnih načrtov itd. Obstoječi organi spremljajo razvoj na področju izobraževanja v manjšinskih jezikih. V sodelovanju z govorniki madžarskega jezika nadzirajo tudi dvojezični pouk in prispevajo k njegovemu razvoju. Slovenski organi oblasti ponovno poudarjajo, da ustanavljanje posebnega nadzornega organa ne bi bilo smotno, saj nadzor nad izvajanjem predpisov, ki urejajo organizacijo in opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja v vrtcih in šolah, opravlja šolska inšpekcija. Poleg tega uresničevanje ustavnih in zakonskih določil, ki zadevajo posebne pravice pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti v vzgoji in izobraževanju, spremlja Urad za narodnosti pri Vladi RS v sodelovanju s predstavniki narodnih skupnosti. Vendar pa je pristojno ministrstvo zaprosilo Zavod RS za šolstvo, da kot eno izmed nalog, ki jih izvaja na področju vzgoje in izobraževanja pripadnikov obeh narodnih skupnosti, v svojem letnem delovnem načrtu opredeli tudi redno spremljanje (monitoring) vzgoje in izobraževanja v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah na narodnostno mešanih območjih in mu o svojih ugotovitvah letno poroča. Odbor strokovnjakov je prejel najnovejše poročilo.

104. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj v prihodnjem periodičnem poročilu poročajo o napredku pri spremljanju dvojezičnega izobraževanja.

9. člen – Pravosodni organi

Prvi odstavek

Pogodbenice se obvezujejo, da bodo za sodna okrožja, v katerih število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike, upravičuje spodaj navedene ukrepe, glede na položaj posameznega jezika in pod pogojem, da po mnenju sodnika uporaba ugodnosti, ki jih daje ta odstavek, ne ovira pravičnega sojenja:

- a v kazenskih postopkih:*
  - i zagotovile, da sodišča na zahtevo ene od strank vodijo postopke v regionalnih ali manjšinskih jezikih, po potrebi s pomočjo tolmačev in prevodov brez dodatnih stroškov za prizadete osebe;*
  - ...
- b v civilnih postopkih:*
  - i zagotovile, da sodišča na zahtevo ene od strank vodijo postopke v regionalnih ali manjšinskih jezikih, in/ali po potrebi s pomočjo tolmačev in prevodov;*
  - ...
- c v postopkih pred sodišči, pristojnimi za upravne zadeve:*
  - i zagotovile, da sodišča na zahtevo ene od strank vodijo postopke v regionalnih ali manjšinskih jezikih, in/ali po potrebi s pomočjo tolmačev in prevodov;*
  - ...
- d ukrenejo vse potrebno za zagotovitev, da uporaba točk i in iii pododstavkov b in c zgoraj in vsaka potrebna pomoč tolmačev in prevodov ne povzročita dodatnih stroškov za prizadete osebe.*

105. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da so te zaveze izpolnjene. Vseeno je slovenske organe oblasti spodbudil, naj v sodelovanju z odvetniško zbornico rešijo težavo s pomanjkanjem pravnikov z znanjem madžarščine, »morda s poenostavitvijo priznavanja diplom iz prava, pridobljenih na Madžarskem, ter postopkov priznavanja enakovrednosti v Sloveniji«.

106. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, sta na Okrajnem sodišču v Lendavi od leta 2007 zaposlena dva sodnika, ki aktivno obvladata madžarski jezik. Predsednica sodišča ima tudi opravljen izpit o aktivnem znanju madžarskega jezika in lahko vodi postopke v madžarskem jeziku. Prav tako obvlada madžarski jezik na tamkajšnjem sodišču tudi sodno osebje. Pri Okrajnem sodišču v Lendavi je zaposlena tolmačka za madžarski jezik, s pomočjo katere se vodijo postopki in izdajajo sodne odločbe.

107. Odbor strokovnjakov meni, da so te zaveze izpolnjene.

10. člen – Upravni organi in javne službe

108. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je Odbor ministrov Sloveniji priporočil, naj »učinkovito ukrepa, da bi zmanjšala razkorak med pravnim okvirom in dejanskim izvajanjem pri uporabi madžarščine in italijanščine pri zagotavljanju javnih storitev [...] ter pri sporazumevanju z lokalnimi organi državne uprave«.

Prvi odstavek

Na upravnih območjih države, na katerih število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike, upravičuje spodaj določene ukrepe, in glede na položaj vsakega jezika se pogodbenice obvezujejo, da, če je to mogoče:

a i zagotovijo, da upravni organi uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike

109. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti je spodbudil, »naj z ukrepi spodbudijo uporabo madžarščine v državni upravi«. Poleg tega jih je spodbudil h komentarju na izjave govorcev madžarščine, da rezultati preverjanj, ki pogojujejo zvišanje plač zaradi tekočega znanja madžarščine, ne zrcalijo nujno znanja madžarščine pri javnih uslužbencih.

110. Slovenski organi oblasti so odbor strokovnjakov obvestili o več novih zakonih, ki urejajo rabo manjšinskih jezikov pri sporazumevanju z upravnimi organi na narodnostno mešanih območjih.

111. Zakon o državni upravi (v 4. členu) določa, da organi državne uprave na narodnostno mešanem območju stranke v postopku seznanijo s pravico, da uporabljajo jezik narodne skupnosti. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, je v lokalnih organih državne uprave zadostno število javnih uslužbencev z ustreznim znanjem madžarskega jezika. Poleg tega znanje in dejansko rabo madžarskega jezika spodbuja sistem nadomestil, ki določa dodatek k plači v višini od tri do šest odstotkov. Za nekatera delovna mesta je znanje madžarščine obvezno. Vendar pa periodično poročilo ne vsebuje informacij o dejanski rabi madžarščine niti o tem, kako so bili govorci madžarščine seznanjeni z možnostjo uporabe maternega jezika pri poslovanju z lokalnimi izpostavami državnih upravnih organov.

112. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj v naslednjem periodičnem poročilu predložijo konkretne podatke o praktični rabi madžarskega jezika v lokalnih izpostavah državnih upravnih organov.

c dovolijo upravnim organom, da sestavijo dokumente v regionalnem ali manjšinskem jeziku

113. V drugem obdobju spremljanja izvajanja odbor strokovnjakov ni mogel oceniti, ali je ta zaveza izpolnjena. Slovenske organe oblasti je pozval, naj predložijo informacije o praktičnem izvajanju te zaveze.

114. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, morajo organi državne uprave na narodnostno mešanem območju sestavljati dokumente v madžarščini.

115. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena.

Drugi odstavek

Glede lokalnih in regionalnih oblasti na območjih, na katerih je število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike tako, da upravičuje spodaj navedene ukrepe, se pogodbenice obvezujejo, da dovolijo in/ali spodbujajo:

- a uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov v okviru regionalne ali lokalne oblasti;**
- b možnost za uporabnike regionalnih ali manjšinskih jezikov, da predložijo ustne ali pisne vloge v teh jezikih;**
- ...**
- d lokalne oblasti, da objavljajo uradne dokumente tudi v ustreznih regionalnih ali manjšinskih jezikih;**
- ...**
- f lokalne oblasti, da uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike v razpravah v svojih skupščinah, ne da bi izključevali uporabo uradnega jezika ali uradnih jezikov države**

116. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da so te zaveze izpolnjene. Vseeno pa je slovenske organe oblasti prosil, naj navedejo nadaljnje informacije o njihovem dejanskem izpolnjevanju.

117. Tretje periodično poročilo ne vsebuje dovolj primerov praktičnega izpolnjevanja teh zavez.

118. Čeprav odbor strokovnjakov meni, da so te zaveze izpolnjene, slovenske organe oblasti naproša, naj v naslednje periodično poročilo vključijo bolj podrobne podatke o njihovem dejanskem izpolnjevanju.

Tretji odstavek

Glede javnih storitev, ki jih zagotavljajo upravni organi ali druge osebe v njihovem imenu, se pogodbenice obvezujejo, da bodo na ozemlju, na katerem se uporabljajo regionalni ali manjšinski jeziki, in v skladu s položajem posameznega jezika ter če je to mogoče:

- a zagotovile, da se regionalni ali manjšinski jeziki uporabljajo pri opravljanju storitev;*

119. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Organe oblasti je spodbudil, »naj z ukrepi zagotovijo uporabo madžarščine pri zagotavljanju javnih storitev«.

120. Tretje periodično poročilo navaja, da so k izvajanju dvojezičnosti na dvojezičnih območjih zavezani tudi nosilci javnih pooblastil, kar naj bi veljalo tudi za izvajalce javnih storitev. Ni pa informacij o dejanskem izpolnjevanju te zaveze.

121. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj v naslednje periodično poročilo vključijo informacije o ukrepih za zagotavljanje uporabe madžarščine pri izvajanju javnih storitev.

Četrti odstavek

Zaradi uresničevanja določb prvega, drugega in tretjega odstavka, ki so jih pogodbenice sprejele, se pogodbenice obvezujejo sprejeti enega ali več naslednjih ukrepov:

- a prevajanje in tolmačenje, če se zahtevata;*
- b zaposlovanje, in kadar je potrebno, usposabljanje uradnikov in drugih potrebnih zaposlenih v javnih službah;*
- c ugoditev, če je le mogoče, prošnjam zaposlenih v javnih službah, ki znajo regionalni ali manjšinski jezik, da so imenovani na ozemlje, na katerem se ta regionalni ali manjšinski jezik uporablja*

122. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da so te zaveze izpolnjene v zvezi z občinskimi organi in delno izpolnjene v zvezi z lokalnimi organi državne uprave ter da niso izpolnjene v zvezi z javnimi storitvami. Želel je nadaljnje informacije o skladnosti slovenske zakonodaje in prakse s točkama a in c.

123. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, je v pogojih za zaposlitev v organih državne uprave za nekatera delovna mesta nujno ustrezno znanje madžarskega jezika. Iz državnega proračuna se izplačuje dodatek za dvojezičnost. Ta znaša od tri do šest odstotkov osnovne plače. Slovenski organi oblasti so odbor strokovnjakov obvestili o več novih zakonih, ki urejajo rabo manjšinskih jezikov pri sporazumevanju z upravnimi organi na narodnostno mešanih območjih (glej 10. odstavek zgoraj).

124. Odbor strokovnjakov ocenjuje, da so zaradi nove zakonodaje te zaveze izpolnjene ne samo za lokalno, temveč tudi za državno upravo. Kar zadeva javne službe, odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti naproša, naj v naslednje periodično poročilo vključijo več informacij. Vendar pa se zdi, da javne službe teh zavez ne izpolnjujejo.

11. člen – Javna glasila

Prvi odstavek

Pogodbenice se obvezujejo, da za uporabnike regionalnih ali manjšinskih jezikov na ozemljih, na katerih se ti jeziki govorijo, v skladu s položajem vsakega jezika, stopnjo posredne ali neposredne pristojnosti organov javne oblasti in njihovih pooblastil ali vloge na tem področju ter ob spoštovanju načela neodvisnosti in samostojnosti javnih glasil:

- a v obsegu, v katerem radio in televizija opravljata poslanstvo javne službe:*
  - i zagotovijo ustanovitev vsaj ene radijske postaje in enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih*

125. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov menil, da je bila ta zaveza izpolnjena glede radia in deloma izpolnjena glede televizije. Slovenske organe oblasti je spodbudil, »naj postopoma povečajo zagotavljanje javnih televizijskih programov v madžarskem jeziku«.

126. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, se dnevni radijski in televizijski programi pripravljajo v okviru Javne RTV Slovenija pri Regionalnem RTV centru Maribor – studiu za madžarski program Lendava. Televizijski program zajema TV oddaje MOSTOVI-HIDAK, ki se predvajajo tako na nacionalni televiziji (I. program) kot tudi na regionalnem TV programu Maribor. Na nacionalni televiziji poteka predvajanje večji del leta 4-krat tedensko po 30 minut z enkratnimi ponovitvami, v poletnem času pa 3-krat tedensko po 30 minut z enkratnimi ponovitvami. Na regionalnem TV programu Maribor pa se oddaje MOSTOVI-HIDAK predvajajo večji del leta 4-krat tedensko po 30 minut in v poletnem času 3-krat tedensko po 30 minut. Čeprav je v zadnjem času prišlo do pozitivnih premikov, odbor strokovnjakov meni, da oddaje v madžarščini po obsegu ne ustrezajo programu v madžarskem jeziku, kar zahteva ta zaveza.

127. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza delno izpolnjena. Slovenske organe oblasti poziva, naj postopoma povečajo zagotavljanje javnih televizijskih programov v madžarskem jeziku.

Tretji odstavek

Pogodbenice se obvezujejo zagotoviti, da so interesi uporabnikov regionalnih ali manjšinskih jezikov zastopani ali upoštevani v organih, ki so lahko ustanovljeni v skladu z zakonom z nalogo, da jamčijo svobodo in pluralizem javnih glasil

128. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza izpolnjena. Ne glede na to pa je slovenske organe oblasti pozval k predložitvi informacij o novem zakonu o RTV Slovenija in njegovih konkretnih posledicah za medije v madžarskem jeziku.

129. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, so pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti v Programskem svetu zastopani s po enim predstavnikom. Poleg tega Zakon o Radioteleviziji Slovenija (v 23. členu) določa, da Programski svet imenuje programska odbora za italijanski in madžarski narodnostni program, ki dejavno sodelujeta pri izvajanju obveznosti RTV Slovenija na področju informiranja narodnih skupnosti. V Programski odbor imenuje italijanska oziroma madžarska samoupravna narodna skupnost v Sloveniji dve tretjini članov. Programska odbora med drugim dajeta soglasje k obsegu ter programski zasnovi, programskim standardom in programski shemi. Med obiskom v Sloveniji so predstavniki govorcev madžarščine odbor strokovnjakov obvestili, da ta programski odbor nima dovolj vpliva na odločanje in da je izvajanje sprejetih sklepov v njem počasno.

130. Odbor strokovnjakov kljub temu ocenjuje, da je ta zaveza zdaj izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj v naslednje periodično poročilo vključijo informacije o tem, kako se upoštevajo interesi govorcev madžarščine.

12. člen – Kulturne dejavnosti in ustanove

Drugi odstavek

Za ozemlja, na katerih se regionalni ali manjšinski jeziki tradicionalno ne uporabljajo, se pogodbenice obvezujejo, da bodo dovolile, spodbujale in/ali zagotavljale primerne kulturne dejavnosti in možnosti v skladu s prejšnjim odstavkom, če to upravičuje število tistih, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik.

131. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza izpolnjena.

132. V tretjem periodičnem poročilu je naveden en primer podpore kulturni dejavnosti v madžarskem jeziku zunaj dvojezičnega območja.

133. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena.

13. člen – Gospodarsko in družbeno življenje

134. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je Odbor ministrov Sloveniji priporočil, naj **»učinkovito ukrepa, da bi zmanjšala razkorak med pravnim okvirom in dejanskim izvajanjem pri uporabi madžarščine in italijanščine [...] v gospodarskih in družbenih dejavnostih«.**

Prvi odstavek

V zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi se pogodbenice obvezujejo, da v vsej državi:

...

b *prepovejo v notranje pravilnike podjetij in v osebne dokumente vstavljati kakršne koli določbe, ki izključujejo ali omejujejo uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov vsaj med uporabniki istega jezika*

135. V prejšnjih obdobjih spremljanja izvajanja odbor strokovnjakov ni mogel oceniti, ali je ta zaveza izpolnjena, zato je slovenske organe oblasti za konkretne informacije o tem, kako se ta obveznost izpolnjuje po slovenski zakonodaji.

136. Tretje periodično poročilo ne vsebuje zahtevane konkretne informacije.

137. Odbor strokovnjakov meni, da ta zaveza ni izpolnjena.

c *nasprotujejo praksi, katere namen je odvratanje od uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi;*

d *olajšujejo in/ali spodbujajo uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov tudi z drugimi sredstvi poleg že zgoraj navedenih.*

138. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da sta ti zavezi deloma izpolnjeni. Slovenske organe oblasti je prosil za informacije o praktičnih posledicah novega zakona o varstvu potrošnikov.

139. Glede na tretje periodično poročilo je bilo vprašanje uporabe madžarskega jezika v gospodarskem življenju rešeno s spremembami Zakona o varstvu potrošnikov iz leta 2007, na izvedbeni ravni pa leta 2008 s sprejetjem podzakonskega akta, t.j. Pravilnika o uporabi jezikov narodnih skupnosti v procesih poslovanja podjetij s potrošniki na območjih, kjer živita italijanska in madžarska narodna skupnost. Pravilnik podrobneje določa procese poslovanja, v katerih mora podjetje na narodnostno mešanem območju uporabljati poleg slovenskega tudi madžarski jezik (informacije glede značilnosti, prodajnih pogojev, namembnosti, sestave in uporabe izdelka ali storitve, ceniki, obvestila o obratovalnih časih). Da se podjetjem zagotovi dovolj časa za prilagoditev novim pogojem poslovanja, je začel veljati 1. avgusta 2009. Nad izvajanjem pravilnika v podjetjih bedi tržni inšpektorat. Tudi oglaševalska sporočila so v skladu z Zakonom o varstvu potrošnikov na narodnostno mešanem območju lahko v madžarskem jeziku. Obveznosti, ki jih nalaga Zakon o varstvu potrošnikov, veljajo tudi za zavode in druge organizacije, ki zagotavljajo potrošnikom blago in storitve, tudi zdravstvene in socialnovarstvene ustanove (bolnišnice, domovi za starejše občane itd.). Odbor

strokovnjakov ni seznanjen z nikakršno prakso, katere namen je odvratanje od uporabe madžarskega jezika v zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi.

140. Odbor strokovnjakov meni, da sta ti zavezi izpolnjeni. Vseeno pa slovenske organe oblasti prosi, naj v naslednjem periodičnem poročilu poročajo o izvajanju Zakona o varstvu potrošnikov.

Drugi odstavek

V zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi se pogodbenice obvezujejo, da na ozemlju, na katerem se uporabljajo regionalni ali manjšinski jeziki, če so javne oblasti za to pristojne in če je to razumno mogoče:

- a** *vključijo v svoje finančne in bančne predpise določbe, ki dovoljujejo na podlagi postopkov, ki so v skladu s poslovno prakso, uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov pri sestavljanju plačilnih nalogov (čeki, menice itd.) ali drugih finančnih dokumentov, ali da zagotovijo, kadar je to primerno, izvajanje takšnih določb*

141. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti je pozval, naj zagotovijo informacije o tem, ali slovenski finančni in bančni predpisi vključujejo določbe, ki omogočajo uporabo madžarskega jezika pri sestavljanju plačilnih nalogov.

142. Tretje periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih konkretnih informacij.

143. Ker ustreznih informacij ni na voljo, odbor strokovnjakov meni, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti poziva, naj v svoje finančne in bančne predpise vključijo določbe, ki omogočajo uporabo madžarskega jezika pri sestavljanju plačilnih nalogov (čeki, menice itd.) ali drugih finančnih dokumentov.

- b** *v gospodarskem in družbenem sektorju, ki sta neposredno pod njihovim nadzorom (javni sektor), organizirajo dejavnosti za spodbujanje uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov*

144. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti je pozval, naj zagotovijo informacije o organizaciji ustreznih dejavnosti za spodbujanje rabe madžarskega jezika v javnem sektorju.

145. Tretje periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih konkretnih informacij.

146. Ker ustreznih informacij ni na voljo, odbor strokovnjakov meni, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti poziva, naj zagotovijo informacije o organizaciji ustreznih dejavnosti za spodbujanje rabe madžarskega jezika v javnem sektorju.

- d** *s primernimi sredstvi zagotovijo, da so varnostna navodila sestavljena tudi v regionalnih ali manjšinskih jezikih*

147. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza deloma izpolnjena. Slovenske organe oblasti je spodbudil, naj predložijo konkretne informacije o izvajanju te zaveze.

148. Tretje periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih konkretnih informacij.

149. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza delno izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj konkretne informacije o izvajanju te zaveze navedejo v prihodnjem periodičnem poročilu.

- e** *poskrbijo, da so informacije pristojnih javnih organov, ki se nanašajo na pravice potrošnikov, na voljo v regionalnih ali manjšinskih jezikih*

150. V prejšnjih ocenjevalnih poročilih odbor strokovnjakov ni mogel oceniti, ali je ta zaveza izpolnjena, zato je slovenske organe oblasti zaprosil za konkretne informacije o izpolnjevanju te obveznosti.

151. Glede na tretje periodično poročilo sta s spremenjenim Zakonom o varstvu potrošnikov (2007) uporaba slovenskega in madžarskega jezika na narodnostno mešanem območju izenačeni.

152. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj v prihodnjem periodičnem poročilu predložijo informacije o njenem izvajanju v praksi.

14. člen – Čezmejne izmenjave

Pogodbenice se obvezujejo, da:

...

b ***v dobro regionalnih ali manjšinskih jezikov olajšujejo in/ali spodbujajo čezmejno sodelovanje, še zlasti med tistimi regionalnimi in lokalnimi skupnostmi, na ozemlju katerih se uporablja isti jezik v enaki ali podobni obliki***

153. V prejšnjih ocenjevalnih poročilih odbor strokovnjakov ni mogel oceniti, ali je ta zaveza izpolnjena, zato je slovenske organe oblasti zaprosil za konkretne informacije o izpolnjevanju te obveznosti.

154. Glede na tretje periodično poročilo slovenski organi oblasti namenjajo finančno podporo čezmejnemu sodelovanju občin Lendava/Lendva, Dobrovnik/Dobronak, Hodoš/Hodos, Moravske Toplice in Šalovci.

155. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena.

3.2.2. Italijanski jezik

8. člen – Izobraževanje

Prvi odstavek

Glede izobraževanja se pogodbenice obvezujejo, da bodo na ozemlju, na katerem se ti jeziki uporabljajo, v skladu s položajem vsakega od teh jezikov in brez poseganja v poučevanje uradnega jezika ali uradnih jezikov države:

...

b *i* **zagotovile možnost za osnovnošolsko izobraževanje v ustreznih regionalnih ali manjšinskih jezikih**

156. Republika Slovenija je leta 2007 izjavila, da to zavezo sprejema tudi za italijanski jezik.

157. V skladu z Zakonom o osnovni šoli iz leta 2006 se na narodnostno mešanem ozemlju zagotavlja osnovnošolsko izobraževanje v italijanskem jeziku. Pouk v italijanskem jeziku obiskuje skupaj 389 učencev v 41 oddelkih. Večina učbenikov je v italijanščini.

158. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena.

e *i* **zagotovile možnost za univerzitetno in drugo visoko- in višješolsko izobraževanje v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali**
ii **zagotovile možnost za študij teh jezikov kot univerzitetnega in visoko- ali višješolskega predmeta ali**
iii **spodbujale in/ali omogočile izvajanje univerzitetnega izobraževanja ali drugih oblik visoko- ali višješolskega izobraževanja v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali zagotovile možnost za študij teh jezikov kot univerzitetnega ali visoko- in višješolskega predmeta, če zaradi vloge države v odnosu do visoko- in višješolskih ustanov ni mogoče izvajati točk i in ii**

159. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza izpolnjena. Ne glede na to nekateri manjši problemi ostajajo, zlasti pri priznavanju diplom iz študijskih smeri, kot je farmacija, kjer je težko dokazati enakovrednost diplom in je postopek zelo drag.

160. Tretje periodično poročilo o tem ne govori. Med obiskom v Sloveniji so predstavniki govorcev italijanščine poročali, da težave pri priznavanju diplom iz študijskih smeri, kot je farmacija, še vedno ostajajo. Zato odbor strokovnjakov organe oblasti naproša, naj to vprašanje vključijo v naslednje periodično poročilo.

161. Odbor strokovnjakov vseeno meni, da je ta zaveza izpolnjena.

i **ustanovile nadzorni organ ali organe, ki bodo odgovorni za spremljanje izvajanja sprejetih ukrepov in doseženega napredka pri uvajanju ali razvoju poučevanja regionalnih ali manjšinskih jezikov in za sestavljanje občasnih poročil o svojih ugotovitvah, ki bodo objavljena**

162. Odbor strokovnjakov se sklicuje na svojo oceno pri madžarskem jeziku, ki ustrezno velja tudi tu, in meni, da je ta zaveza izpolnjena.

10. člen – Upravni organi in javne službe

163. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je Odbor ministrov Sloveniji priporočil, naj »učinkovito ukrepa, da bi zmanjšala razkorak med pravnim okvirom in dejanskim izvajanjem pri uporabi madžarsčine in italijanščine pri zagotavljanju javnih storitev [...] ter pri sporazumevanju z lokalnimi organi državne uprave«.

Prvi odstavek

Na upravnih območjih države, na katerih število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike, upravičuje spodaj določene ukrepe, in glede na položaj vsakega jezika se pogodbenice obvezujejo, da, če je to mogoče:

a i zagotovijo, da upravni organi uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike

164. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti je spodbudil, naj za spodbujanje uporabe italijanskega jezika v lokalnih organih državne uprave sprejmejo učinkovite ukrepe. Poleg tega jih je prosil za podatke o kadrovske politiki glede znanja jezikov pri upravnem osebju na mešanih območjih.

165. Slovenski organi oblasti so odbor strokovnjakov obvestili o več novih zakonih, ki urejajo rabo manjšinskih jezikov pri sporazumevanju z upravnimi organi na narodnostno mešanih območjih.

166. Zakon o državni upravi (v 4. členu) določa, da organi državne uprave na narodnostno mešanem območju stranke v postopku seznanijo s pravico, da uporabljajo jezik narodne skupnosti. Glede na tretje periodično poročilo je v lokalnih upravnih organih zadostno število javnih uslužbencev z ustreznim znanjem italijanskega jezika. Poleg tega znanje in dejansko rabo italijanskega jezika spodbuja sistem nadomestil, ki določa dodatek k plači v višini od tri do šest odstotkov. Za nekatera delovna mesta je znanje italijanščine obvezno. Vendar pa periodično poročilo ne vsebuje informacij o ukrepih za spodbujanje govorcev italijanščine k uporabi maternega jezika pri poslovanju z lokalnimi izpostavami državnih upravnih organov. Med obiskom v Sloveniji so predstavniki govorcev italijanščine navedli, da govorci italijanščine na splošno ne želijo uporabljati italijanskega jezika, ker nočejo povzročati težav. Poleg tega so menili, da mnogi govorci italijanščine neradi zahtevajo storitve v italijanskem jeziku, ker čutijo pritisk, naj tega jezika za sporazumevanje z upravnimi organi raje ne uporabljajo. Odbor strokovnjakov je prejel informacije, po katerih več lokalnih upravnih organov (inštitut za zdravstveno varstvo, inštitut za socialno varstvo, davčna uprava, ministrstvo za notranje zadeve, policija) posluje samo v slovenskem jeziku. Predstavniki govorcev italijanskega jezika so odbor strokovnjakov tudi obvestili, da se formalna raven znanja italijanščine in njena dejanska uporaba pogosto močno razlikujeta. Kaže se razkorak med pravnim okvirom in izvajanjem v praksi.

167. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti poziva, naj za spodbujanje uporabe italijanskega jezika v lokalnih organih državne uprave sprejmejo učinkovite ukrepe.

b dajejo na voljo upravna besedila in obrazce, ki so v splošni rabi za prebivalstvo, v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali dvojezično

168. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza deloma izpolnjena.

169. Kot je navedeno v tretjem periodičnem poročilu, je na državnem portalu E-uprava mogoče dobiti nabor obrazcev oziroma vlog (med njimi tudi nabor elektronskih obrazcev) v italijanskem jeziku, na dekoncentriranih državnih organih pa so na voljo dvojezični obrazci, navodila in besedila v papirni obliki. Med obiskom v Sloveniji pa so predstavniki govorcev italijanščine odboru strokovnjakov predložili dokaze, da večje število široko uporabljenih upravnih besedil in obrazcev ni na voljo v italijanski ali dvojezični različici. Kaže se velik razkorak med pravnim okvirom in dostopnostjo dokumentov v italijanski ali dvojezični različici v praksi.

170. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza delno izpolnjena. Slovenske organe oblasti poziva, naj omogoči dostop do široko uporabljenih upravnih besedil in obrazcev za javnost v italijanski ali dvojezični različici ter odboru strokovnjakov predloži primere takih dokumentov.

c dovolijo upravnim organom, da sestavijo dokumente v regionalnem ali manjšinskem jeziku

171. V drugem obdobju spremljanja izvajanja odbor strokovnjakov ni mogel oceniti, ali je ta zaveza izpolnjena, zato je slovenske organe oblasti spodbudil, naj zagotovijo informacije o njenem praktičnem izvajanju.

172. Glede na tretje periodično poročilo morajo državne oblasti na narodnostno mešanem območju sestavljati dokumente v italijanščini.

173. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena.

Drugi odstavek

Glede lokalnih in regionalnih oblasti na območjih, na katerih je število prebivalcev, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike tako, da upravičuje spodaj navedene ukrepe, se pogodbenice obvezujejo, da dovolijo in/ali spodbujajo:

...

f *lokalne oblasti, da uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike v razpravah v svojih skupščinah, ne da bi izključevali uporabo uradnega jezika ali uradnih jezikov države*

174. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza izpolnjena v Izoli/Isola in Piranu/Pirano, v Kopru/Capodistria pa je izpolnjena le formalno. Slovenske organe oblasti je spodbudil, naj spodbujajo uporabo italijanščine v vseh zadevnih občinah in po potrebi zagotovijo tudi finančna sredstva za tolmačenje.

175. Tretje periodično poročilo ne navaja dovolj podrobnih informacij o tem, kako lokalne oblasti spodbujajo rabo italijanskega jezika v svojih skupščinah, denimo z zagotovljenim tolmačenjem. Med obiskom v Sloveniji so predstavniki govorcev italijanščine navedli, da v občinskih svetih Izole/Isola, Pirana/Pirano in Kopra/Capodistria sicer obstaja pravica do uporabe tolmača, vendar niso bili sprejeti nikakršni organizacijski ukrepi, ki bi zagotovili njeno praktično izvajanje. V praksi svetniki, ki zastopajo italijansko narodnostno skupnost, sicer govorijo v italijanščini, vendar vsi drugi svetniki tega jezika ne obvladajo dovolj. Odbor strokovnjakov meni, da so osrednji organi oblasti zaradi te obveznosti dolžni spodbujati uporabo italijanščine v omenjenem občinskem svetu, na primer tako, da zagotovijo dodatna sredstva, potrebna za tolmačenje.

176. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti poziva, naj podpirajo uporabo italijanščine v vseh navedenih občinah in po potrebi zagotovijo tudi finančna sredstva za tolmačenje.

g *uporabo ali sprejem tradicionalnih in pravih oblik krajevnih imen v regionalnih ali manjšinskih jezikih po potrebi skupaj s poimenovanjem v uradnem jeziku ali uradnih jezikih*

177. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza izpolnjena. Vendar pa je organe oblasti spodbudil, naj v sodelovanju z govorcami italijanskega jezika pojasnijo pritožbe glede sprejetja krajevnih imen za nove okraje znotraj narodnostno mešanega območja (zlasti v občini Izola/Isola), kjer so se uporabljala le slovenska krajevna imena.

178. Tretje periodično poročilo ne navaja zahtevanih konkretnih informacij. Med obiskom v Sloveniji so predstavniki govorcev italijanščine navedli, da se nedoslednosti pri sprejemanju in uporabi dvojezičnih krajevnih imen nadaljujejo.

179. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza vseeno delno izpolnjena. Slovenske organe oblasti poziva, naj v sodelovanju z govorcami italijanskega jezika pojasnijo pritožbe glede sprejetja in uporabe krajevnih imen znotraj narodnostno mešanega območja, kjer so se uporabljala le slovenska krajevna imena.

Tretji odstavek

Glede javnih storitev, ki jih zagotavljajo upravni organi ali druge osebe v njihovem imenu, se pogodbenice obvezujejo, da bodo na ozemlju, na katerem se uporabljajo regionalni ali manjšinski jeziki, in v skladu s položajem posameznega jezika ter če je to mogoče:

a *zagotovile, da se regionalni ali manjšinski jeziki uporabljajo pri opravljanju storitev;*

180. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti je pozval, naj pri zagotavljanju javnih storitev na ustreznih območjih zagotovijo uporabo italijanščine in dosledno upoštevanje slovenskega pravnega okvira.

181. Tretje periodično poročilo navaja, da so k izvajanju dvojezičnosti na narodnostno mešanih območjih zavezani tudi nosilci javnih pooblastil, kar naj bi veljalo tudi za izvajalce javnih storitev. Navaja tudi, da dvojezične občine za lokalne javne storitve izdajajo račune in položnice dvojezično. Med obiskom v Sloveniji pa so predstavniki govorcev italijanščine odboru strokovnjakov predložili podatke, ki kažejo, da se italijanščina pri izvajanju javnih storitev, ki jih zagotavljajo upravni organi ali drugi subjekti v njihovem imenu, ne uporablja sistematično. Po podatkih, pridobljenih med obiskom, kaže, da izvajalci javnih služb poslujejo izključno v slovenščini. Kaže se razkorak med pravnim okvirom in izvajanjem v praksi.

182. Na podlagi dokazov, pridobljenih med obiskom v Sloveniji, odbor strokovnjakov ocenjuje, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj zagotovijo izvajanje uredbe v praksi in o tem poročajo v naslednjem periodičnem poročilu.

Odbor strokovnjakov poziva slovenske organe oblasti, naj pri zagotavljanju javnih storitev na ustreznem območju zagotovijo uporabo italijanščine in dosledno upoštevanje slovenskega pravnega okvira.

Četrti odstavek

Zaradi uresničevanja določb prvega, drugega in tretjega odstavka, ki so jih pogodbenice sprejele, se pogodbenice obvezujejo sprejeti enega ali več naslednjih ukrepov:

- a prevajanje in tolmačenje, če se zahtevata;*
- b zaposlovanje, in kadar je potrebno, usposabljanje uradnikov in drugih potrebnih zaposlenih v javnih službah;*
- c ugoditev, če je le mogoče, prošnjam zaposlenih v javnih službah, ki znajo regionalni ali manjšinski jezik, da so imenovani na ozemlje, na katerem se ta regionalni ali manjšinski jezik uporablja*

183. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da so te zaveze izpolnjene v zvezi z občinsko upravo in delno izpolnjene v zvezi z lokalnimi organi državne uprave ter da te zaveze niso izpolnjene v zvezi z javnimi storitvami.

184. Glede na tretje periodično poročilo je v pogojih za zaposlitev v organih državne uprave za nekatera delovna mesta nujno ustrezno znanje italijanskega jezika. Iz državnega proračuna se izplačuje dodatek za dvojezičnost. Ta znaša od tri do šest odstotkov osnovne plače. Slovenski organi oblasti so odbor strokovnjakov obvestili o več novih zakonih, ki urejajo rabo manjšinskih jezikov pri sporazumevanju z upravnimi organi na narodnostno mešanih območjih (glej 10. odstavek zgoraj). Med obiskom v Sloveniji so predstavniki govorcev italijanščine potrdili, da se te določbe izvajajo v praksi. Sistem dodatkov velja tudi za novinarje kot javne uslužbenke na narodnostno mešanem območju, odboru strokovnjakov pa ni jasno, koliko se to izvaja v praksi. Zato odbor strokovnjakov organe oblasti naproša, naj to vprašanje vključijo v naslednje periodično poročilo.

185. Odbor strokovnjakov ocenjuje, da so zaradi nove zakonodaje te zaveze izpolnjene ne samo za lokalno, temveč tudi za državno upravo. Kar zadeva javne službe, odbor strokovnjakov slovenske organe oblasti naproša, naj v naslednje periodično poročilo vključijo več informacij. Vendar pa se zdi, da javne službe teh zavez ne izpolnjujejo.

11. člen – Javna glasila

Prvi odstavek

Pogodbenice se obvezujejo, da za uporabnike regionalnih ali manjšinskih jezikov na ozemljih, na katerih se ti jeziki govorijo, v skladu s položajem vsakega jezika, stopnjo posredne ali neposredne pristojnosti organov javne oblasti in njihovih pooblastil ali vloge na tem področju ter ob spoštovanju načela neodvisnosti in samostojnosti javnih glasil:

- a v obsegu, v katerem radio in televizija opravljata poslanstvo javne službe:*
  - i zagotovijo ustanovitev vsaj ene radijske postaje in enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih*

III. del Italijanščina

186. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza izpolnjena. Ne glede na to pa je slovenske organe oblasti pozval k predložitvi informacij o programu gospodarske prenove radia in televizije v italijanskem jeziku ter njenih posledicah.

187. Glede na tretje periodično poročilo se dnevni radijski in televizijski programi pripravljajo v okviru Javne RTV Slovenija pri Regionalnem RTV centru Koper - Capodistria. Radijski program obsega 18 ur dnevno, 126 ur tedensko, televizijski program pa 9 ur ob torkih, sredah, petkih, sobotah in nedeljah ter 7,5 ure ob ponedeljkih in četrtek. Vendar pa slovenski organi oblasti niso predložili informacij o programu gospodarske prenove radia in televizije v italijanskem jeziku ter njenih posledicah. Predstavniki govorcev italijanščine so izrazili skrb nad splošnim proračunskim položajem italijanskih programov RTV Capodistria. Zelo jih skrbi tudi trenutna menjava generacij, in sicer da izgubljena delovna mesta v medijih (npr. zaradi upokojevanja) niso bila zapolnjena. To ogroža obstoj radia in televizije v italijanskem jeziku v Kopru/Capodistria.

188. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena. Vseeno pa spodbuja slovenske oblasti, naj sprejmejo nujne ukrepe za razvoj strukturirane kadrovske politike glede radia in televizije v italijanskem jeziku.

Tretji odstavek

Pogodbenice se obvezujejo zagotoviti, da so interesi uporabnikov regionalnih ali manjšinskih jezikov zastopani ali upoštevani v organih, ki so lahko ustanovljeni v skladu z zakonom z nalogo, da jamčijo svobodo in pluralizem javnih glasil

189. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza izpolnjena. Ne glede na to pa je slovenske organe oblasti pozval k predložitvi informacij o novem zakonu o RTV Slovenija in njegovih konkretnih posledicah za medije v italijanskem jeziku.

190. Glede na tretje periodično poročilo so pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti v Programskem svetu zastopani s po enim predstavnikom. Poleg tega Zakon o Radioteleviziji Slovenija (v 23. členu) določa, da Programski svet imenuje programska odbora za italijanski in madžarski narodnostni program, ki dejavno sodelujeta pri izvajanju obveznosti RTV Slovenija na področju informiranja narodnih skupnosti. V Programski odbor imenuje italijanska oziroma madžarska samoupravna narodna skupnost v Sloveniji dve tretjini članov. Programska odbora med drugim dajeta soglasje k obsegu ter programski zasnovi, programskim standardom in programski shemi. Po trditvah predstavnikov govorcev italijanskega jezika pa so predstavniki italijanske skupnosti v Svetu RTV Slovenija zastopani zgolj formalno, da je izpolnjeno merilo *pravice do zastopnosti*, brez pravih priložnosti prispevati k odločanju o bistvenih zadevah.

191. Odbor strokovnjakov kljub temu ocenjuje, da je ta zaveza zdaj izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj v naslednje periodično poročilo vključijo informacije o tem, kako se upoštevajo interesi govorcev italijanščine.

12. člen – Kulturne dejavnosti in ustanove

Drugi odstavek

Za ozemlja, na katerih se regionalni ali manjšinski jeziki tradicionalno ne uporabljajo, se pogodbenice obvezujejo, da bodo dovolile, spodbujale in/ali zagotavljale primerne kulturne dejavnosti in možnosti v skladu s prejšnjim odstavkom, če to upravičuje število tistih, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik.

192. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti je pozval, naj zagotovijo zahtevane informacije o kulturnih dejavnostih, ki jih slovenski organi oblasti spodbujajo v delih Slovenije, ki ne spadajo pod obalne občine.

193. Tretje periodično poročilo navaja, da načelna možnost za financiranje kulturnih potreb zunaj območja avtohtone poselitve obstaja. Ne vsebuje pa nobenega primera take podpore, saj Ministrstvo za kulturo ni dobilo nobene takšne vloge. Med obiskom v Sloveniji se je pokazalo, da ni strukturiranega pristopa za izvajanje te določbe.

194. Odbor strokovnjakov meni, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti spodbuja, da podprejo primerne kulturne dejavnosti in ustanove za italijanski jezik v predelih Slovenije zunaj obalnih občin, kjer je to upravičeno s številom govorcev.

13. člen – Gospodarsko in družbeno življenje

195. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je Odbor ministrov Sloveniji priporočil, naj **»učinkovito ukrepa, da bi zmanjšala razkorak med pravnim okvirom in dejanskim izvajanjem pri uporabi madžarščine in italijanščine [...] v gospodarskih in družbenih dejavnostih«**.

Prvi odstavek

V zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi se pogodbenice obvezujejo, da v vsej državi:

...

b *prepovejo v notranje pravilnike podjetij in v osebne dokumente vstavljati kakršne koli določbe, ki izključujejo ali omejujejo uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov vsaj med uporabniki istega jezika*

196. V prejšnjih obdobjih spremljanja izvajanja odbor strokovnjakov ni mogel oceniti, ali je ta zaveza izpolnjena, zato je slovenske organe oblasti zaprosil za konkretne informacije o tem, kako se ta obveznost izpolnjuje po slovenski zakonodaji.

197. Tretje periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih konkretnih informacij.

198. Odbor strokovnjakov meni, da ta zaveza ni izpolnjena.

c *nasprotujejo praksi, katere namen je odvratanje od uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi;*

199. V prejšnjih obdobjih spremljanja izvajanja odbor strokovnjakov ni mogel oceniti, ali je ta zaveza izpolnjena, zato je slovenske organe oblasti zaprosil za konkretne informacije o tem, kako se ta obveznost izpolnjuje po slovenski zakonodaji.

200. Glede na tretje periodično poročilo je bilo vprašanje uporabe italijanskega jezika v gospodarskem življenju rešeno s spremembami Zakona o varstvu potrošnikov iz leta 2007, na izvedbeni ravni pa leta 2008 s sprejetjem podzakonskega akta, t.j. Pravilnika o uporabi jezikov narodnih skupnosti v procesih poslovanja podjetij s potrošniki na območjih, kjer živita italijanska in madžarska narodna skupnost. Pravilnik podrobneje določa procese poslovanja, v katerih mora podjetje na narodnostno mešanem območju uporabljati poleg slovenskega tudi italijanski jezik (informacije glede značilnosti, prodajnih pogojev, namembnosti, sestave in uporabe izdelka ali storitve, ceniki, obvestila o obratovalnih časih). Da se podjetjem zagotovi dovolj časa za prilagoditev novim pogojem poslovanja, je začel veljati 1. avgusta 2009. Nad izvajanjem pravilnika v podjetjih bedi tržni inšpektorat. Tudi oglaševalska sporočila so v skladu z Zakonom o varstvu potrošnikov na narodnostno mešanem območju lahko v italijanskem jeziku. Obveznosti, ki jih nalaga Zakon o varstvu potrošnikov, veljajo tudi za zavode in druge organizacije, ki zagotavljajo potrošnikom blago in storitve, tudi zdravstvene in socialnovarstvene ustanove (bolnišnice, domovi za starejše občane itd.).

201. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza izpolnjena. Vseeno pa slovenske organe oblasti prosi, naj v naslednjem periodičnem poročilu poročajo o izvajanju Zakona o varstvu potrošnikov.

d *olajšujejo in/ali spodbujajo uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov tudi z drugimi sredstvi poleg že zgoraj navedenih*

202. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza deloma izpolnjena. Zaprošil je za vključitev nadaljnjih informacij o resničnih vplivih Zakona o varstvu potrošnikov na izpolnjevanje te zaveze po začetku veljavnosti zakona v naslednje periodično poročilo.

203. Odbor strokovnjakov se sklicuje na svojo oceno pri madžarskem jeziku. Med obiskom v Sloveniji so predstavniki govorcev italijanščine navedli, da denimo RTV Slovenija, Telekom (operater

III. del Italijanščina

fiksne in mobilne telefonije) in Elektro Primorska (distributer električne energije) na narodnostno mešanem območju poslujejo samo v slovenščini.

204. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza delno izpolnjena. Slovenske organe oblasti poziva, naj sprejmejo ukrepe za omogočanje in/ali spodbujanje rabe italijanskega jezika v skladu s to zavezo.

Drugi odstavek

V zvezi z gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi se pogodbenice obvezujejo, da na ozemlju, na katerem se uporabljajo regionalni ali manjšinski jeziki, če so javne oblasti za to pristojne in če je to razumno mogoče:

- a** *vključijo v svoje finančne in bančne predpise določbe, ki dovoljujejo na podlagi postopkov, ki so v skladu s poslovno prakso, uporabo regionalnih ali manjšinskih jezikov pri sestavljanju plačilnih nalogov (čeki, menice itd.) ali drugih finančnih dokumentov, ali da zagotovijo, kadar je to primerno, izvajanje takšnih določb*

205. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti je prosil, naj navedejo konkretne informacije o tem, kako slovenska zakonodaja izpolnjuje to obveznost.

206. Tretje periodično poročilo navaja, da občinski odlok v občini Koper/Capodistria določa obvezno rabo italijanščine na položnicah (npr. Banke Koper). Med obiskom v Sloveniji so predstavniki govorcev italijanščine navedli, da je uporaba italijanskega jezika pri izpolnjevanju položnic ali drugih finančnih dokumentov dovoljena. Vendar pa so odboru strokovnjakov predložili informacije, ki kažejo, da se ta možnost ne uresničuje in da so vsi finančni dokumenti vedno le v slovenščini.

207. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti spodbuja, da zagotovijo uresničevanje finančnih in bančnih predpisov, ki zahtevajo rabo italijanskega jezika.

- b** *v gospodarskem in družbenem sektorju, ki sta neposredno pod njihovim nadzorom (javni sektor), organizirajo dejavnosti za spodbujanje uporabe regionalnih ali manjšinskih jezikov*

208. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske organe oblasti je pozval, naj zagotovijo informacije o organizaciji ustreznih dejavnosti za spodbujanje rabe italijanskega jezika v javnem sektorju.

209. Tretje periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih konkretnih informacij in odbor strokovnjakov ni bil seznanjen z organizacijo tovrstnih dejavnosti.

210. Odbor strokovnjakov meni, da ta zaveza ni izpolnjena. Slovenske oblasti poziva, naj zagotovijo informacije o organizaciji ustreznih dejavnosti za spodbujanje rabe italijanskega jezika v javnem sektorju.

- c** *zagotovijo, da socialnovarstvene ustanove, kot npr. bolnišnice, domovi za ostarele in drugi domovi, omogočajo sprejem in oskrbo oseb, ki uporabljajo regionalni ali manjšinski jezik in potrebujejo nego zaradi slabega zdravja, starosti ali iz drugih razlogov, v njihovem jeziku*

211. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza deloma izpolnjena. Slovenske organe oblasti je pozval, naj v naslednje periodično poročilo vključijo informacije o stanju v nezdravstvenih ustanovah, kot so domovi za ostarele in drugi domovi, ter strokovnem zdravstvenem osebju z znanjem italijanščine.

212. Tretje periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih konkretnih informacij. Med obiskom v Sloveniji so slovenski organi oblasti predstavili pravni okvir in poročali o nekaterih dvojezičnih storitvah (npr. v bolnišnicah) v okviru te zaveze. Vendar pa so predstavniki govorcev italijanskega jezika navedli, da zdravstveni sistem, razen nekaj javnih napisov, ne deluje dvojezično. Po njihovih navedbah le redki zdravniki in medicinske sestre govorijo italijansko. Poleg tega se v diagnozah in na receptih bolnišnic na narodnostno mešanem območju uporablja samo slovenski jezik.

213. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza delno izpolnjena. Slovenske organe oblasti po posvetu z govorcji italijanščine poziva, naj zagotovijo, da socialnovarstvene ustanove, kot npr.

III. del
Italijanščina

bolnišnice, domovi za ostarele in drugi domovi, omogočajo sprejem in oskrbo oseb, ki uporabljajo italijanski jezik, v njihovem jeziku.

d *s primernimi sredstvi zagotovijo, da so varnostna navodila sestavljena tudi v regionalnih ali manjšinskih jezikih*

214. V drugem obdobju spremljanja izvajanja je odbor strokovnjakov ocenil, da je ta zaveza deloma izpolnjena. Slovenske organe oblasti je pozval, naj predložijo informacije o izvajanju te zaveze.

215. Tretje periodično poročilo ne vsebuje zahtevanih konkretnih informacij. Po podatkih govorcev italijanščine so varnostna navodila, kot so navodila v dvigalih ali navodila za ravnanje v primeru požara, redko napisana v italijanščini. Zdi se, da organi oblasti te zaveze ne izpolnjujejo sistematično.

216. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza delno izpolnjena. Slovenske organe oblasti spodbuja, da naj bodo varnostna navodila sestavljena tudi v italijanščini.

e *poskrbijo, da so informacije pristojnih javnih organov, ki se nanašajo na pravice potrošnikov, na voljo v regionalnih ali manjšinskih jezikih*

217. V prejšnjih obdobjih spremljanja izvajanja odbor strokovnjakov ni mogel oceniti, ali je ta zaveza izpolnjena, zato je slovenske organe oblasti zaprosil za konkretne informacije o tem, kako se ta obveznost izpolnjuje po slovenski zakonodaji.

Glede na tretje periodično poročilo sta s spremenjenim Zakonom o varstvu potrošnikov (2007) uporaba slovenskega in italijanskega jezika na narodnostno mešanem območju izenačeni.

218. Odbor strokovnjakov meni, da je ta zaveza formalno izpolnjena. Slovenske organe oblasti naproša, naj v prihodnjem periodičnem poročilu predložijo informacije o njenem izvajanju v praksi.

4. poglavje – Ugotovitve odbora strokovnjakov v tretjem nadzornem krogu

A. Odbor strokovnjakov ceni uspešno sodelovanje s slovenskimi organi oblasti. Kot je ugotovil že v prejšnjih ocenjevalnih poročilih, v Sloveniji veljajo zelo visoki pravni standardi zaščite madžarskega in italijanskega jezika, kar je Slovenija ohranila in razvijala tudi v tretjem obdobju spremljanja izvajanja. Izvajanje tega pravnega okvira je na nekaterih območjih še nepopolno, kljub temu pa je treba Slovenijo pohvaliti za nenehno zavzemanje za varstvo in spodbujanje uporabe madžarskega in italijanskega jezika ter prizadevanja za varstvo romskega jezika.

B. Ko gre za jezike iz III. dela, je zagotavljanje madžarščine in italijanščine v slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja na ustreznih območjih zadovoljivo. Spodbuden premik na področju izobraževanja je slovenska ratifikacija zavez na področju osnovnošolskega izobraževanja. Spremljanje in razvoj vzgoje in izobraževanja v manjšinskih jezikih je del obstoječih dejavnosti Zavoda za šolstvo. Ta izdaja letno poročilo, ki obravnava položaj vzgoje in izobraževanja v manjšinskih jezikih.

C. Pravni okvir za uporabo madžarščine in italijanščine pri sporazumevanju z lokalnimi organi državne uprave se je v zadnjih letih še dodatno razvil, vendar se v praksi slabo izvaja. Poleg tega pri zagotavljanju javnih storitev prihaja do precejšnjih težav glede uporabe madžarščine in italijanščine.

D. Dolgoročno zaščito in spodbujanje italijanščine in madžarščine ogroža nezadostno zaposlovanje novih učiteljev, sodnega osebja in novinarjev, ki uporabljajo italijanski ali madžarski jezik, na narodnostno mešanih območjih. Potrebni so ukrepi za spodbujanje zaposlovanja učiteljev, novinarjev in sodnega osebja z znanjem italijanščine in madžarščine.

E. Odbor strokovnjakov je bil obveščen, da so na lokalno pobudo predvidene spremembe upravnih enot na narodnostno mešanem območju, kjer se govori italijansko, kar bi lahko slabo vplivalo na varstvo italijanskega jezika. Slovenski organi oblasti so med obiskom odbora strokovnjakov potrdili, da ne podpirajo lokalnih pobud za delitev občine Koper/Capodistria na manjše občine.

F. Slovenija je v zvezi z madžarščino in italijanščino sprejela zaveze na visoki ravni glede medijev, tudi ustanovitev ali vzdrževanje ene radijske in televizijske postaje. Te zaveze so večinoma izpolnjene, ko gre za italijanski jezik. Kar zadeva madžarščino, pa je treba ponudbo postopoma povečati. Pri obeh jezikih pa vlada pomanjkanje zaposlenih z ustreznim znanjem jezika.

G. Glede gospodarskega in družbenega življenja je treba opozoriti na velik razkorak med pravnim okvirom in dejansko prakso gospodarskih subjektov. Zlasti se italijanščina in madžarščina tako rekoč ne uporabljata v gospodarskem življenju. Organi oblasti morajo z učinkovitejšim pristopom zagotoviti bolj načrtno izvajanje veljavne zakonodaje ter še naprej spodbujati dvojezičnost ustreznih področij.

H. V slovenski notranji zakonodaji še vedno ni nobene določbe, ki bi priznavala nemščino kot regionalni ali manjšinski jezik v Sloveniji, kar ovira izvajanje II. dela listine. Obstaja potreba po razvoju pouka v nemščini/nemščine kot regionalnega ali manjšinskega jezika. Finančna podpora slovenskih organov oblasti ostaja omejena in nezadostna za varovanje tega jezika. Nemščina kot regionalni ali manjšinski jezik v javnem življenju v Sloveniji večinoma ni prisotna, prav tako ne na radiu ali televiziji. Ukrepi za spodbujanje nemščine bi se morali oblikovati v tesnem sodelovanju z govorniki.

I. V slovenski notranji zakonodaji še vedno ni nobene določbe, ki bi kljub njeni stoletni nenehni prisotnosti v Sloveniji priznavala hrvaščino kot regionalni ali manjšinski jezik. Slovenski organi oblasti niso ukrepali, da bi oblikovali pouk hrvaščine kot regionalnega ali manjšinskega jezika na območjih, kjer se ta jezik govori tradicionalno. Hrvaščini je do neke mere namenjeno varstvo kot jeziku, ki ga govorijo državljani nekdanjih jugoslovanskih republik ali pripadniki narodov nekdanje Jugoslavije, vendar to ne ustreza namenu listine. Hrvaščina kot regionalni ali manjšinski jezik v javnem življenju v Sloveniji večinoma ni prisotna, prav tako ne na radiu ali televiziji. Za ta jezik je treba na območjih, kjer se govori tradicionalno, II. del listine uveljavljati z odločnimi ukrepi, ki se razvijajo v sodelovanju z govorniki.

J. Srbsčina velja za regionalni ali manjšinski jezik, ker je že stoletja neprekinjeno prisotna v Beli krajini. Zato se zanjo uporablja II. del listine. Vendar pa v tretjem periodičnem poročilu ni bilo

zadostnih informacij o srbsčini. V primeru bosanskega jezika slovenski organi oblasti niso nikakor razjasnili vprašanja njegove tradicionalne prisotnosti v Sloveniji.

K. V zvezi z varstvom in spodbujanjem romskega jezika je prišlo do spodbudnih premikov, najpomembnejši je izvajanje Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji. Storjeni so bili začetni koraki za uvedbo poučevanja predmeta Romski jezik in kultura v šolah. Kodifikacija različic romščine še vedno poteka in bi jo morali nadaljevati. Čeprav trenutno usposobljenih romsko govorečih učiteljev ni, pa so organi oblasti pripravili projekte usposabljanja za romske pomočnike. Sprejeli so pohvalne ukrepe proti ločevanju romsko govorečih otrok v šoli. Dejavnosti v boju proti nestrpnosti in predsodkom so se začele v okviru kampanje Sveta Evrope »Dosta«. Vseeno pa si je treba nenehno prizadevati za ozaveščanje o romskem jeziku in kulturi kot sestavnih delih slovenskega kulturnega bogastva ter njuno sprejemanje. Na področju medijev spremenjeni zakon o javni radioteleviziji zdaj vsebuje tudi določbe o romskem jeziku, kar je precej izboljšalo njegovo radijsko in televizijsko prisotnost v Sloveniji. Od leta 2008 se na nacionalnem radiu predvaja tedenska romska oddaja, na nacionalni televiziji pa na vsakih 14 dni poteka 15-minutna oddaja, ki jo pripravljajo Romi sami.

L. Treba pa je tudi povečati ozaveščenost vseh prebivalcev Slovenije o regionalnih ali manjšinskih jezikih ter spodbuditi razumevanje in nadaljnje stike med različnimi jezikovnimi skupinami. Zlasti je treba sprejeti usklajene ukrepe v medijih in izobraževanju, vključno z učnim gradivom in izobraževanjem učiteljev pa tudi novinarjev.

Vlada Slovenije je bila pozvana, naj da svoje pripombe k vsebini tega poročila v skladu s tretjim odstavkom 16. člena Listine. Prejete pripombe so priložene v II. dodatku.

Na podlagi tega poročila in njegovih ugotovitev je Odbor strokovnjakov predložil Odboru ministrov svoje predloge za priporočila, ki naj bi jih poslali Sloveniji. Istočasno je odbor strokovnjakov poudaril, da morajo slovenski organi poleg teh splošnih priporočil upoštevati tudi podrobnejša opažanja, vsebovana v tem poročilu.

Na svojem 1085. zasedanju, 26. maja 2010, je Odbor ministrov sprejel svoje priporočilo Sloveniji, ki je navedeno v delu B tega dokumenta.

Dodatek I: Listina o ratifikaciji

Slovenija:

Izjava, vključena v verbalno noto stalnega predstavništva Slovenije z dne 19. septembra 2000, predloženo generalnemu sekretarju ob deponiranju listine o ratifikaciji 4. oktobra 2000 – or. fr.

V skladu s petim odstavkom 7. člena listine bo Republika Slovenija smiselno uporabila določbe prvega do četrtega odstavka 7. člena za romski jezik.

Obdobje: 1. 1. 2001–

Prejšnja izjava se nanaša na člen(e): 7. člen

Izjava, vključena v verbalno noto stalnega predstavništva Slovenije z dne 26. junija 2007, vknjiženo pri Generalnem sekretariatu 27. junija 2007 – or. angl.

Republika Slovenija izjavlja, da sprejema različne druge obveznosti iz listine, ki še niso navedene v verbalni noti, predloženi generalnemu sekretarju ob deponiranju listine o ratifikaciji. Hkrati navaja odstavke ali točke, izbrane v skladu z drugim odstavkom 2. člena in drugim odstavkom 3. člena, izmed določb III. dela listine, ki jih uporablja za vsakega od jezikov, ki ju je opredelila kot regionalna ali manjšinska jezika na območju Republike Slovenije. V skladu s tretjim odstavkom 3. člena se te obveznosti štejejo za sestavni del ratifikacije in imajo enak učinek od dneva ratifikacije. V smislu navedenega Republika Slovenija zamenjuje izjavo iz verbalne note z dne 19. septembra 2000 z naslednjo izjavo:

»Republika Slovenija izjavlja, da sta na podlagi Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih italijanski in madžarski jezik na ozemlju Republike Slovenije regionalna ali manjšinska jezika. V skladu z drugim odstavkom 2. člena listine bo Republika Slovenija za ta dva jezika uporabila naslednje določbe III. dela listine:

8. člen

za italijanski jezik:

prvi odstavek, točke a (i), b (i), c (i), d (i), e (iii), f (iii), g, h, i

drugi odstavek

za madžarski jezik:

prvi odstavek, točke a (ii), b (ii), c (ii), d (ii), e (iii), f (iii), g, h, i

drugi odstavek

9. člen

za italijanski in madžarski jezik:

prvi odstavek, točke a, b, c in d

drugi odstavek, točka a

10. člen

za italijanski in madžarski jezik:

prvi odstavek, točke a (i), b, c

drugi odstavek

tretji odstavek, točka a

četrti odstavek

peti odstavek

11. člen

za italijanski in madžarski jezik:

prvi odstavek, točki a (i) in e (i)

drugi odstavek

tretji odstavek

12. člen

za italijanski in madžarski jezik:

prvi odstavek, točke a, d, e in f

drugi odstavek

tretji odstavek

13. člen

za italijanski in madžarski jezik:

prvi odstavek

drugi odstavek

14. člen

za italijanski in madžarski jezik:

odstavek a

odstavek b«

Obdobje: 27. 6. 2007–

Prejšnja izjava se nanaša na člen(e): 2. člen

Dodatek II: Komentar Vlade Republike Slovenije

KOMENTAR VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE NA VMESNO POROČILO ODBORA STROKOVNJAKOV PO EVROPSKI LISTINI O REGIONALNIH ALI MANJŠINSKIH JEZIKIH

Vmesno Poročilo Odbora strokovnjakov po Evropski listini o regionalnih ali manjšinskih jezikih, ki ga mora obravnavati in sprejeti še Odbor ministrov Sveta Evrope, ugotavlja oz. priporoča med drugim:

1. da organi Slovenije v sodelovanju z govornici opredelijo območja v Sloveniji, kjer sta se nemški in hrvaški jezik tradicionalno uporabljala in uporabijo določbe II. dela za nemški in hrvaški jezik;
2. da razjasnijo vprašanje tradicionalne navzočnosti bosanskega in srbskega jezika v Sloveniji v sodelovanju z govorniki teh jezikov.

Glede na ugotovitve oz. priporočila Odbora ministrov Sveta Evrope, ki jih je le-ta izpostavil v drugem nadzornem krogu, je Republika Slovenija pristopila k izdelavi raziskave »Ugotavljanje narodne/etnične vitalnosti srbske, hrvaške in nemške narodne skupnosti na njihovem zgodovinskem poselitvenem ozemlju – Analiza imigracijskih procesov v Slovenijo in držav članic EU«, katere nosilec je Inštitut za narodnostna vprašanja.

Ključno vprašanje, ki je predmet raziskovalnega zanimanja v raziskavi oz. projektu je, kje bi »avtohtona« poselitvena območja Srbov, Hrvatov in Nemcev lahko bila in ali so ti prostori danes sploh še vitalni, ali jih je prerasla debela skorja zgodovine.

Na podlagi evidentiranih potreb so cilji raziskave oz. projekta med drugim:

- ugotavljanje stališča prebivalcev v naseljih Bojanci, Marindol, Miliči, Paunoviči o metodah in poteh ohranjanja etno-kulturne dediščine »uskoških« teritorijev in ugotavljanje objektivnih pokazateljev etnične vitalnosti prebivalstva na tem ozemlju v luči odpravljanja zaščitne »diskriminacije« med različnimi manjšinskimi populacijami v Sloveniji;
- ugotavljanje stališč prebivalcev vasi na prostoru ob slovensko hrvaški meji, ki se omenja tudi v poročilu Odbora strokovnjakov Listine;
- ugotavljanje stališča prebivalcev zgodovinskih nemških naselbin (Baška grapa, Apaška kotlina, Kranjska gora z okolico, ...).

Ne glede na izsledke raziskave, pa izpostavljamo, da je Ministrstvo za kulturo pripravilo Predlog osnutka Zakona o Radioteleviziji Slovenija, s katerim želi v okviru programov javne radiotelevizije, državljanom in državljanom ter pripadnikom drugih narodnih in etničnih manjšin zagotoviti večje možnosti za uresničevanje kulturnih pravic in možnosti za izražanje jezikovne raznolikosti.

Predlog zakona v drugem odstavku 1. člena široko opredeljuje javno službo na področju medijev, in sicer:

»RTV Slovenija z opravljanjem javne službe zagotavlja širok nabor vsebin, programov in storitev ter kakovostne in raznolike ponudbe in dostopa širše javnosti do teh vsebin, programov in storitev, brez diskriminacije in na temelju enakih možnosti, prek različnih prenosnih poti, s ciljem izpolnjevanja demokratičnih, socialnih in kulturnih potreb prebivalcev in prebivalk Republike Slovenije, državljanov in državljanek Republike Slovenije, Slovencev in Slovenk po, pripadnic in pripadnikov slovenskih narodnih skupnosti v sosednjih državah, avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske etnične skupnosti, pripadnikov narodnih in etničnih skupnosti nekdanjih republik Jugoslavije in drugih narodnih in etničnih skupnosti v Republiki Sloveniji in zagotavljanja pluralizma, vključno s kulturno in jezikovno raznolikostjo, ter drugih dejavnosti v skladu s tem zakonom in statutom RTV Slovenija ter zakonom, ki ureja področje medijev«

V predlogu zakona jeziki sicer nista eksplicitno omenjeni, vendar pa se v predlogu omenja pripadnike narodnih in etničnih skupnosti nekdanjih republik Jugoslavije (kar vključuje hrvaški in tudi druge jezike) ter druge narodne in etnične skupnosti.

Na tem mestu je narejen očiten napredek, saj trenutno še veljavni Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 96/2005 in spremembe), omenja zgolj socialne in kulturne potrebe državljanek in državljanov Republike Slovenije, Slovenk in Slovencev po svetu, pripadnic in pripadnikov slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in Madžarski, italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji.

Poleg navedenega Republika Slovenija v okviru proračuna zagotavlja sredstva za izvajanje letnih javnih projektnih razpisov, ki so namenjena uresničevanju javnega interesa na področju medijev. Sredstva so namenjena sofinanciranju nekomercialnih programskih vsebin in produkciji del neodvisnih producentov iz področja kulture, izobraževanja in znanosti. Na razpisu pod enakopravnimi pogoji lahko sodelujejo izdajatelji tiskanih medijev, izdajatelji radijskih in televizijskih programov in izdajatelji elektronskih publikacij s sedežem v Republiki Sloveniji, ki so na dan objave razpisa v Uradnem listu RS vpisani v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije (razen izjem navedenih v razpis) ter pravne in fizične osebe, ki so registrirane za produkcijo avdiovizualnih del oziroma radijskih programov (neodvisni producent).

Na ta način Republika Slovenija, ob upoštevanju avtonomije medijev in avtonomnosti urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin kot temeljnega principa delovanja medijev, omogoča uresničevanje kulturnih in drugih pravic vsem zainteresiranim družbenim skupinam, vključujoč manjšinske družbene skupine.

Na koncu dodajamo tabelo s podatki o finančni podpori projektom nemško govoreče skupnosti v Republiki Sloveniji v letu 2009 po Sporazumu med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Avstrije o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in znanosti, sklenjenem v Ljubljani, dne 30.04.2001:

Kulturno društvo nemško govorečih žena Mostovi – Kultur Verein deutschsprachiger Frauen Bruecken)	Izdaja – natis dvojezičnega zbornika letopisa 2009 Vezi med ljudmi – Zwischenmenschliche Bindungen	1.500,00
Zavod za ohranitev kulturne dediščine Nesselstal Koprivnik	5 fotografov Kočevarjev	1.000,00
Kulturno društvo Apaško polje	Jezikovni tečajji slovenskega in nemškega jezika	3.500,00
Društvo za ohranjanje nemškega materne jezika	Mach mit / Pridruži se	3.000,00
Društvo Kočevarjev Staroselcev	Ohranjanje kočevskega narečja v obliki delavnic za mladinsko skupino, predvsem osnovnošolce	2.000,00
Društvo Kočevarjev Staroselcev	Izdaja društvenega biltena Bakh – Pot, delno v dveh jezikih.	1.000,00

B. Priporočila Odbora ministrov Sveta Evrope o uporabi Listine v Sloveniji

SVET EVROPE
ODBOR MINISTROV

Priporočilo RecChL(2010)5 Odbora ministrov o uporabi Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih v Sloveniji

(Sprejel ga je Odbor ministrov 26. maja 2010
na 1085. zasedanju ministrskih namestnikov)

Odbor ministrov

v skladu s 16. členom Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih,

ob upoštevanju listine o ratifikaciji, ki jo je Slovenija predložila 4. oktobra 2000, in izjave z dne 26. junija 2007,

glede na oceno, ki jo je odbor strokovnjakov dal o uporabi te listine v Sloveniji,

zavedajoč se, da je bila ta ocena dana na podlagi informacij, ki jih je Slovenija vključila v tretje periodično poročilo, dodatnih informacij slovenskih organov oblasti, informacij pravno veljavno ustanovljenih ustanov in združenj v Sloveniji ter informacij, ki jih je odbor strokovnjakov pridobil med svojim obiskom v Sloveniji,

ob upoštevanju pojasnil slovenskih organov oblasti o vsebini poročila odbora strokovnjakov,

priporoča, naj slovenski organi oblasti upoštevajo ugotovitve in priporočila odbora strokovnjakov ter zlasti:

1. v sodelovanju z govorci določijo območja v Sloveniji, kjer se nemščina in hrvaščina govorita tradicionalno, ter uporabijo določbe II. dela za nemščino, hrvaščino in srbsščino;
2. v sodelovanju z govorci pojasnijo vprašanje tradicionalne prisotnosti bosanskega jezika v Sloveniji;
3. razvijejo poučevanje romskega jezika in kulture na vseh ustreznih stopnjah;
4. učinkovito ukrepajo, da bi zmanjšali razkorak med pravnim okvirom in dejanskim izvajanjem pri uporabi madžarščine in italijanščine pri zagotavljanju javnih storitev, pri gospodarskih in družbenih dejavnostih ter pri sporazumevanju z lokalnimi organi državne uprave;
5. okrepijo ukrepe za ozaveščanje javnosti o regionalnih ali manjšinskih jezikih v osrednjem izobraževanju in množičnih medijih.